

TVEDESTRAND
KOMMUNE

KULTURLØFT

Nytt stedskonsept for Tvedestrand Rådhus
og Forvaltergården

PROSJEKTRAPPORT

Februar 2026

Franziska R. Storemyr (kulturrådgiver)

Innhold

1. Prosjektets innhold og formål	3
2. Hva ble utført?	4
Prosjekttiltak	4
Prosjektorganisering	6
3. Tvedestrand Rådhus	8
Bakgrunn	8
Formål, funksjoner og bruk av Rådhuset	9
Organisering drift	12
Byggets tilstand: Hvilke vedlikeholdsbehov finnes?	13
Fornyning innvendig: Interiør, akustikk, belysning og utstyr	13
Tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger.....	20
4. Forvaltergården.....	27
Bakgrunn	27
Status Forvaltergården i dag	29
Formålet til Forvaltergården.....	33
Organisering drift	35
Byggets tilstand: Hvilke vedlikeholdsbehov finnes?	36
Fornyning innvendig: Funksjoner og bruk.....	36
Tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger.....	46
5. Prosjektregnskap	55
6. Vedlegg	58

1. Prosjektets innhold og formål

Prosjektet «Kulturløft» hadde som formål å lage nye brukskonsepter for Rådhuset og Forvaltergården i Tvedestrand sentrum, to kommunale bygg med mye historie og stor betydning for byens identitet.

Agder fylkeskommune støttet prosjektet med «stedsutviklingsmidler – ikke-fysiske tiltak» og tildelte i 2024 kr. 165 000 pluss kr. 35 000 fra Kommunal- og distriktsdepartementet for at prosjektet spisses med hensyn til universell utforming.

I søknaden er det oppført følgende prosjektmål:

- Prosjektet skal resultere i **nye bærekraftige konseptforslag** for bruk, funksjon, drift og finansiering for henholdsvis Rådhuset og Forvaltergården som vil danne grunnlag for det videre arbeidet og senere realisering.
- Gjennom prosessen skal begge bygninger løftes, utvikles og finne hver en **ny identitet og muligens nye bruksområder**. Målet er å skape to godt frekventerte, attraktive og relevante **møteplasser** som igjen vil føre til mer aktivitet og liv i den nedre bydelen i Tvedestrand året rundt.
- **Identifisere behov, bruksmuligheter og mulige brukergrupper** gjennom **tværfaglig involvering** av ulike etater (oppvekst, helse, næring). Finnes det brukergrupper med utfordringer som mangler et godt tilbud? Kunne kulturelle aktiviteter kombineres med integreringstiltak? Finnes det gode forbilder fra andre kommuner hvordan «kulturhus» kan kombineres med andre kommunale behov? Og kunne dette igjen kombineres med kulturturisme og attraksjonsutvikling for turister?
- **Involvering og medvirkning** av eksisterende og nye brukergrupper og innbyggere for å identifisere behov, skape engasjement og rekruttere nye frivillige.
- **Avgrensing mot andre tilbud og møteplasser**, samt avklaring om mulig **samarbeid** med andre aktører og etater: Målet er å bruke bygningene på en måte som ikke står i konkurranse med andre eksisterende tilbud (f.eks. kultursal på Videregående skole). Videre er det viktig å identifisere mulige partnere for fremtidig samarbeid.

2. Hva ble utført?

Prosjekttiltak

I søknaden ble det skissert diverse tiltak som ble utført på følgende måte:

Tiltak 1:

Planlagt: *Inngå samarbeid med eksternt firma som er spesialisert på bærekraftig stedsutvikling. Sammen med firmaet skal alle trinn i prosjektet defineres. Rådgiverfirma skal bistå under planlegging og gjennomføring av workshops og kreative møter. Rapporten skal skrives av prosjektleder.*

Gjennomført: Det ble ikke inngått noe samarbeid med et firma som er spesialisert på stedsutvikling. Workshops og møter ble organisert av prosjektleder Franziska R. Storemyr. Midlene ble istedenfor brukt til å gi oppdrag til aktører med fagekspertise innen kulturhistoriske bygninger/arkitektur, akustikk og interiør/design. Det ble vurdert at det er større behov for den type ekspertise.

Følgende har bidratt med fagkunnskap til prosjektet:

- Arkitekt Jan Erik Stokkebokjær: tegninger og rådgivning
- Agder fylkeskommune v/landskapsarkitekt Siri Skagestein: Arkitekttegning for Museumshaven (Forvaltergården)
- Sollie Bygg AS: Byggteknisk tilstandsanalyse for Rådhuset og Forvaltergården samt kostnadsvurdering
- NIKU (Norsk institutt for kulturminneforskning): Rapport om interiørhistorien av Rådhuset og forslag for fornying
- Designsalong AS: Forslag for interiørfornyning
- Janne Lindland: Rådgivning fornying interiør Rådhus/Forvaltergården
- Agder Musikkråd: Akustikkmåling Rådhuset
- Brekke & Strand AS: Akustisk forprosjekt Rådhuset

Tiltak 2:

Planlagt: *Gjennomføre kreative workshops med ulike brukergrupper, aktører og etater for å identifisere behov og nye ideer for bruk og drift.*

Gjennomført: Det ble gjennomført 2 workshops:

24.9.2024: Intern workshop om både Rådhuset og Forvaltergruppen med prosjektgruppen, Agder fylkeskommune, Næs Jernverksmuseum, flere representanter fra Tvedestrand kommune, en representant for Eldrerådet og én for Rådet for personer med funksjonsvariasjoner. Totalt 13 deltagere. Det var ingen som kunne møte fra Ungdomsrådet. Se workshoppreferat i vedlegg.

11.11.2024: Åpen workshop om Rådhuset. Ca. 60 deltagere. Se workshoppreferat i vedlegg.

Tiltak 3:

Planlagt: *Lage nytt konsept for bruk, bruker- og målgrupper, infrastruktur, drift og finansiering for henholdsvis Rådhuset og Forvaltergården baserende på resultatene fra workshops.*

Gjennomført: Nytt konsept blir beskrevet i denne rapporten.

Tiltak 4:

Planlagt: Bestille arkitekttegninger for ønskede oppgraderingstiltak samt kostnadsvurdering.

Gjennomført: Arkitekttegninger er i denne rapporten.
I tillegg ble det gitt oppdrag til
-NIKU (Norsk institutt for Kulturminneforskning): Rapport om interiøret på Tvedestrand Rådhus.

Tiltak 5

Planlagt: *Definere nødvendige tiltak for oppgradering og forbedret infrastruktur/interiør i forhold til de nye konseptene.*

Gjennomført: Diverse tiltak blir beskrevet i rapporten.

Tiltak 6

Planlagt: *Bestille byggeteknisk tilstandsanalyse med prioriteringsliste for tiltak samt kostnadsvurdering for Rådhuset og Forvaltergården.*

Gjennomført: Sollie Bygg AS har utført en tilstandsanalyse for begge bygg med vurdering av alvorlighetsgrad og kostnadsvurdering av tiltakene.

Tiltak 7

Planlagt: *Lage plan for realisering av konseptet.*

Gjennomført: Realiseringsplan finnes i rapporten.

Prosjektorganisering

Prosjekteier: Tvedestrand kommune

Prosjektleder: Franziska R. Storemyr, kulturrådgiver Tvedestrand kommune

Prosjektgruppe: Diderik Cappelen, Agder fylkeskommune

Ingunn Dahlseng Håkonsen, Agder fylkeskommune

Annette Koch, bibliotekssjef Tvedestrand kommune

Anette Pedersen, leder Tvedestrand Frivilligsentral

Helene Tveide, enhetsleder for kultur, inkludering og interne tjenester, Tvedestrand kommune

Jan Erik Stokkebokjær, arkitekt

Ressursgruppe: Thomas R. Thorsen, enhetsleder eiendom og teknisk, Tvedestrand kommune

Margareth Aasebø Jørgensen, ingeniør, Tvedestrand kommune

Knut B. Aall, direktør Næs Jernverksmuseum

Siri Skagestein, Agder fylkeskommune

Styringsgruppe: Kommunedirektør og ledergruppe i Tvedestrand kommune

Med prosjektgruppen har det vært 4 møter mellom mai 2024 og høst 2025, dessuten diverse møter med personer i prosjekt- og ressursgruppen om spesifikke tema (kulturminnevern, arkitektur, byggetekniske aspekter osv.).

Prosjektet ble dessuten presentert i Livsløpsutvalget 30.4.2024.

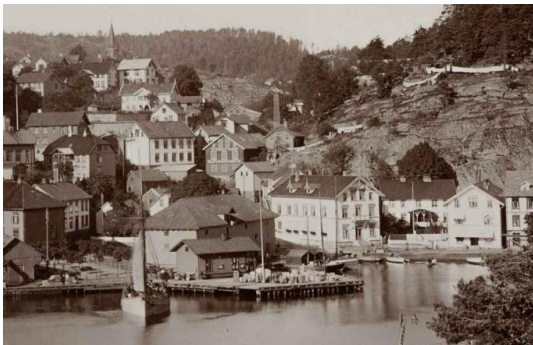

Tvedestrand Rådhus. Foto: Yngve Schulstad Kristensen

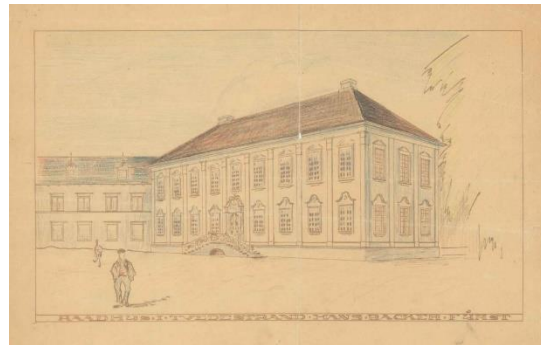
3. Tvedestrand Rådhus

Bakgrunn

Tvedestrand Rådhus i sin nåværende form oppstod i 1936. Opprinnelig var det et stort pakkhus av tømmer i 3 etasjer som Næs Jernverk hadde bygget i 1852. I 1917 bestemte kommunen at pakkhuset skulle kjøpes og ombygges til Rådhus for politiske møter, forsamlinger og kulturarrangementer. Dette skulle bli Tvedestrands storstue!¹

Pakkhuset ca. 1900

Tegning av Hans Backer Fürst

Det tok 19 år til Rådhuset stod ferdig, med ny flott fasade og nytt interiør, tegnet av den kjente arkitekten Hans Backer Fürst. Bygningens bjelkelag og åpninger ble fullstendig endret og takkonstruksjonen over den nye festsalen skiftet. Rådhuset ble innviet i 1936, samme året som Tvedestrand feiret sitt 100-års-jubileum. Agderposten omtalte Rådhuset som «et av de vakreste Rådhus nede på Sørlandet».

Første etasjen var det en sal for kommunestyremøter, møtelokal, kjøkken og kontorer. Andre etasjen bestod av en stor festsal for teater, konserter, foredrag og basarer.

Fra 1950-tallet av begynte Rådhuset å forfalle, kommunen hadde fått ny administrasjonsbygning og hadde ikke økonomi til vedlikehold. Takket være den frivillige organisasjonen «Rådhusets venner» ble bygningen reddet, renoverert og nyåpnet i 1979. Fra da av ble det igjen brukt som forsamlingslokale, til konserter og arrangementer.

¹ All info om Rådhuset er hentet fra KUBEN sitt online-arkiv «Avtrykk» [Tvedestrand rådhus](#)

Fra 2014 – 2016 gjennomførte Tvedestrand kommune et omfattende byutviklingsprosjekt som gikk under navnet «Byløft». Også Rådhuset var en del av dette prosjektet. Det ble gjennomført medvirkningsmøter med innbyggerne, og 3 arkitekter laget skisser for et «nytt» Rådhus som skulle tilfredsstille behovet for et moderne kulturhus. Pga. manglende finansiering ble arkitektforslagene aldri videreført.

En ny generasjon «Rådhusets Venner» engasjerte seg fra 2019 av for å stoppe det pågående forfallet og klarte med stor entusiasme å finansiere og realisere et nytt kjøkken, nye trekk til alle stoler i Storsalen og en ny heis som gjør det mulig for alle å komme opp i 2. etasje. I den gamle byrådsalen etablerte seg i 2015 «Kulturklubben Scene», en frivillig forening som arrangerte jevnlige konserter helt frem til starten av 2024.

Rådhuset blir i dag brukt som selskapslokale (privat utleie), kulturskolen sine konserter, korkonserter, korøving, foredrag osv.

I prosjektet ble det jobbet med følgende tema:

- 1) Formål, funksjoner og bruk av Rådhuset
- 2) Organisering av driften
- 3) Byggets tilstand: Vedlikeholdsbehov
- 4) Fornyning innvendig: Hvilke behov for fornying finnes (interiør, akustikk, belysning, utstyr)
- 5) Liste over tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger for veien videre

Universell utforming

Det er i dag installert heis i bygget. Dette gjør at begge etasjene er tilgjengelig med rullestol. Det finnes rullestoltoalett i 1. etasje. Det er også avsatt HC-parkeringsplasser like ved bygget. I videre oppfølgende planlegging bør det ses på skilting (blindeskrift), belysning, lydanlegg m.m.

Formål, funksjoner og bruk av Rådhuset

Helt siden 1936 ble Rådhuset brukt som et flerbrukslokale og «storstue» for politiske møter, kulturarrangementer, møter og private selskap. Politiske møter sluttet man med etter hvert, men det har kommet som et ønske fra politisk hold om å gjenoppta denne tradisjonen og flytte politiske møter tilbake til Rådhuset.

I 2025 ble Rådhuset brukt på rundt 170 dager. Strannakoret og Mannskoret har sine faste ukentlige øvelser i Storsalen. Uke 9, Kystkulturuka og Tvedestrand Racing Klubb benytter seg av Rådhuset under sine festivaler. Det er teaterforestillinger i regi av kommunen og bokbyen, kulturskolekonserter, foredrag og årsmøter, bryllup, konfirmasjon og private fester.

I prosjektet var det et viktig mål å finne ut hvordan fremtidig bruk skal være gjennom medvirkning av ulike aktører og innbyggere.

24.9.2024 organiserte kommunen en lukket workshop med prosjektgruppen, Agder fylkeskommune, Næs Jernverksmuseum, Eldrerådet og Rådet for personer med funksjonsvariasjoner.

11.11.2024 inviterte kommunen til åpen workshop om Rådhuset der ca. 60 innbyggere deltok.

Resultatet av workshopene kan oppsummeres slik:

Tatt i betraktning kommunens pressede økonomi er det ikke tid for store drømmer om et moderne og ombygget kulturhus, men det trengs en god del oppgradering for å øke bruksfrekvensen og kunne tilby mindre kulturarrangementer av god kvalitet.

Mål for Rådhuset:

1) Rådhuset skal være «alle innbyggernes storstue».

Den opprinnelige funksjonen som «flerbrukshus» for kultur, møter og private selskap skal opprettholdes. Det er ønskelig at flest mulig ulike grupper innbyggere bruker bygget, at det fremstår som et sted for alle.

Politiske møter skal ikke være en hovedprioritet, men kan være aktuell å ha igjen på Rådhuset dersom akustikk, internett og nødvendig utstyr er ordnet.

2) Rådhuset skal være et fint, staselig og godt vedlikeholdt sted med god infrastruktur som alle kan være stolt av.

3) Kommunen sørger for godt vedlikehold og bruk av bygget i samarbeid med frivilligheten og andre aktører.

Mange deltagere på workshop

Funksjoner av Storsalen:

Musikk:

Akustiske målinger gjennomført av Agder Musikkråd viste at Storsalen hører i kategorien "Mellomstort ensemblerom" som bl.a. egner seg som øverom for lydsvak akustisk musikk for inntil 30 utøvere. Som konsertrom er det noe lavt under taket. Rommet egner seg ikke for lydsterk akustisk eller forsterket musikk ettersom etterklangstid er for høy. Det anbefales dessuten at scenen ikke benyttes til musikkformidling ettersom dette gir en dårlig akustisk kobling til resten av rommet.

Det var et stort ønske av mange som deltok i medvirkning at salen i større grad kan brukes også for lydsterk musikk og at arrangementer som foredrag, teater, bokbad osv. får bedre akustiske forhold. Det er ikke mulig å skape et rom som fungerer bra for alle behov, men det er mulig å utføre en del permanente lyddempende tiltak og sette opp lyddempende gardiner som kan trekkes fram ved behov.

Målet er at Storsalen kan fortsette å brukes for lydsvak musikk, samtidig som det skapes bedre betingelser for lydsterk musikk og andre arrangementer der det er ønskelig med mindre etterklang.

Teater:

Den eksisterende scenen er i liten grad brukbart for teaterforestillinger og tilfredsstillende ikke dagens behov. Å endre på eller fjerne scenen vil bety et svært stort inngrep som vil endre salens karakter komplett og dessuten være nokså kostbart. Forslag for etablering av moderne scene kom under Byløft-prosjektet i 2016 som man den gang ikke gikk videre med.

I løpet av prosjektet kom det forslag om å «korte» ned scenen for å vinne mer plass til publikum. Dette vil bety å fjerne den eksisterende utformingen av scenen som med sin halvrunde form, de finurlige

dekorasjonene og de to bueformede trappeoppgangene gir salen sin nostalgiske og særegne karakteristikk. Flere fagekspertene innen arkitektur og akustikk fraråder dette.

Et videre problem med større teateroppsetninger er dårlig tilkomst til bygget og opp til 2. etasjen, dessuten er det mangel på god «backstage» infrastruktur (garderober, toaletter).

Konklusjonen er at større teaterforestillinger også i fremtiden ikke er mulig på Rådhuset. Mindre teaterforestillinger derimot vil passe godt inn i bystyresalen (se nede) og til og med Storsalen (foran scenen) dersom lyden kan dempes.

Dans: Storsalen vil også i fremtiden i liten grad være egnet til dans, men med lyddempende muligheter og lystette gardiner vil rommet i det minste være litt bedre egnet enn i dag. Ellers er kultursalen på Videregående skole et alternativ for danseforestillinger.

Kino: Det har vært kinovisninger tidligere i Storsalen og under medvirkningsmøter ble det gjentatte ganger nevnt at kino på Rådhuset ville være hyggelig. **Dersom salen får lyddempende elementer og et større lerret som kan rulles ned foran scenen, så kan filmvisninger være aktuelle.** Kino kan også være aktuell i Bystyresalen.

Foredrag o.l.: Storsalen skal kunne brukes til foredrag, debatter, samtaler og større møter og samkomster. Lyddempende tiltak er en forutsetning for å kunne bedre opplevelsen.

Funksjon av Grønn sal:

Akustiske målinger viste at rommet ikke egner seg som musikklokale innenfor noen av kategoriene. Tak høyde er for lav, romformen er utenfor anbefalt forhold og bakgrunnsstøyen er for høy. Slik lokalet fremstår kan det til nøds fungere til lydsvak musikk for maks 8-10 utøvere, men anbefales ikke.

Salen har tradisjonelt blitt brukt til private selskap, møter, foredrag el.l. På grunn av sin lange og smale utforming og den krevende akustikken skal salen ikke brukes til kulturarrangementer.

Salen er vakker med fin utsikt på havna og skal derfor først og fremst brukes som representativt lokale for selskap (bryllup, dåp, konfirmasjon, begravelse, bursdager osv.) og samkomster. Akustikken skal bedres med hjelp av lyddempende elementer.

Funksjon av Bystyresalen:

Agder Musikkråd sin konklusjon for de akustiske forhold er at salen egner seg som øverom og intimszene for forsterket musikk med et begrenset antall publikummere. Rommet faller inn under kategorien "mellomstort ensemblerom" og passer for 6-12 musikere ved forsterket musikk, eller en liten gruppe ved lydsterk akustisk musikk. Rommet egner seg ikke for lydsvak eller stor gruppe lydsterk akustisk musikk.

Bystyresalen er den salen på Rådhuset som har minst etterklang takket være de lyddempende elementene som «Kulturklubben Scene» har satt opp. **Salen skal brukes som kulturlokale for mindre lydsterke konserter, mindre teaterforestillinger, som litteraturscene, evt. som kino osv. Også mindre møter og selskap skal være mulig. Salen har plass til 40-50 personer.**

Hvem skal bruke Rådhuset?

Et mål er at Rådhuset blir mest mulig brukt av mange ulike grupper innbyggere. Som tidligere nevnt skjer det noe på Rådhuset gjennomsnittlig annenhver dag, men det er stort potensial for at det blir brukt og utnyttet i enda større grad.

Kommunen så seg pga. krevende økonomi nødt til å heve utleiepriser og slutte med prinsipiell gratisleie for alle lag og foreninger. Gratisleie får lag og foreninger fortsatt for øvelser (f.eks. kor) og møter. Når det dreier seg om et kulturarrangement som er gratis, så må leietaker bare betale for rengjøring. Hvis det er med billettinntekter, får leietaker 20% rabatt på leiepris.

Et problem er at det er vanskelig med 2 arrangementer samtidig fordi man da må dele på kjøkkenet og kan bli forstyrret av den andres støy.

Følgende tiltak foreslås for å øke utleiefrekvensen:

- **Kultur- og andre arrangementer:** Kommunen har ikke kapasitet og økonomi til å programmere Rådhuset som et kulturhus. Men DKS-tilbud og mindre teaterforestillinger blir allerede i dag arrangert på Rådhuset i regi av kommunen. Ellers må frivilligheten og profesjonelle aktører stå for tilbudet. Det foreslås at kommunen etter å ha oppgradert Rådhuset inviterer lag og organisasjoner til et møte for å drøfte større bruk. Under medvirkningsmøtene ble barn/unge spesielt nevnt som en målgruppe (UKM, LAN, halloween, karneval el.l.).
- **Private selskap:** Det er ønskelig at Rådhuset blir leid i større grad til private selskap, ikke minst fordi dette gir verdifull inntekt. Når Rådhuset er oppgradert og igjen fremstår som staselig bygg, vil det være mer attraktivt for selskap, konferanser osv.
- **Politiske møter:** Utvalgsmøter vil kunne foregå i bystyresalen, mens kommunestyremøter trenger Storsalen. Forutsetning er en akustisk oppgradering av Storsalen.
- **Livssynsnøytrale seremonier:** Grønn sal blir allerede i dag brukt til vielser. Salen burde bli byens mest høytidelige sted for den type seremonier.

Organisering drift

I møter og workshop var det stor enighet om at det bør være en «daglig leder» el.l. for Rådhuset som sikrer god drift, mangfoldig bruk og fornying. Kommunen sitter med hovedansvaret, samtidig som frivilligheten spiller en viktig rolle for å sikre bruken og bidra med finansiering.

Foreningen «Rådhusets Venner» engasjerte seg fra 2019 av med stor entusiasme og klarte å finansiere og gjennomføre diverse verdifulle oppgraderinger (nytt kjøkken, renovering av stolene, ny heis mm.). De siste 2-3 årene har foreningen ikke hatt kapasitet å fortsette med sitt arbeid.

I februar 2025 ble det som del av dette prosjektet og som følge av Rådhusworkshopen opprettet en ny gruppe bestående av frivillige og kulturellrådgiver med følgende mandat: *«Rådhuskomitéen» er en komité med rådgivende funksjon for å bistå administrasjonen i en fornyings- og oppgraderingsprosess av Rådhuset. Målet er å forbedre Rådhusets infrastruktur (lyd, lys, interiør) for på denne måten øke bruken som kulturhus og selskapslokalet.*

Det har blitt gjennomført 2 møter frem til i dag. I det siste møte ble det foreslått at gruppen kunne bli valgt inn som nytt styre for «Rådhusets Venner». Til skrivende stund

er det planer om et møte i desember 2025 for å drøfte denne ideen med styret i «Rådhusets Venner».

For god drift, bruk og kontinuerlig utvikling er 2 ting helt avgjørende:

- **Kommunen har en ansvarlig i administrasjonen som inntar rollen som vert og koordinator og er bindeleddet mellom eier og brukere. Kulturrådgiver har hatt denne rollen siden 2025, og det foreslås at denne oppgaven legges til stillingen som en fast oppgave.**
- **Foreningen «Rådhusets Venner» er i drift med et aktivt styre som bistår kommunen med ideer, råd, nettverk, innsamling av penger og innkjøp av materiale, utstyr og tjenester. Et godt samarbeid mellom kommunen og frivilligheten er helt avgjørende for å lykkes med å finansiere den ønskede oppgraderingen av Rådhuset.**

Byggets tilstand: Hvilke vedlikeholdsbehov finnes?

Sollie Bygg AS har laget en tilstandsrapport for Rådhuset sine ytre deler og krypkjeller. Ifølge rapporten fremstår bygget i bedre teknisk stand enn man kanskje skulle anta ved første øyesyn.

Fasader utvendig:	Ordinært vedlikeholdsnivå med noen unntak: Fasaden mot sørøst har en god del tydelige råteskader, bør utbedres raskt og kombineres med isolering/vindtetting. Det er flere tilfeller med råteskade i treverket ved de ulike trappene. Også dette bør utføres om ikke lenge.
Vinduer:	I god teknisk stand, men de burde skiftes ut på sikt med tanke på energieffektivitet.
Ytterdører:	Døren ved tjenesteinngang på nordfasaden tetter ikke og må repareres.
Krypkjeller:	Krypkjelleren har blitt vurdert allerede i 2017 av firma Stærk & co pga. mye fuktighet og bekymring for skader. Rapporten til Stærk & co foreslo flere strakstiltak (bl.a. ventilering) og på sikt (10-års-periode) å fylle krypkjelleren for å løse problemet på permanent basis. Sollie Bygg støtter seg til Stærks rapport og understreker at ingen av de foreslåtte strakstiltak ble utført. På lik linje som Stærk & co råder Sollie Bygg å fylle krypkjelleren med drenerende masse, etablere dampspærre og bygge opp gulvene og toalettene i 1. etasje på nytt. Dette er en stor operasjon som vil bety at hele 1. etasjen må bygges opp på nytt.

Sollie Bygg tok ikke stilling til ventilasjon og sprinkleranlegg som også er blant behovene for oppgradering.

Fornyning innvendig: Interiør, akustikk, belysning og utstyr

Det var stor enighet i prosjektgruppen og under medvirkningsmøtene om at Rådhuset må fornyes og oppgraderes når det gjelder interiør (maling, innredning osv.), belysning og akustikk.

Storsalen

- Akustikk:** Uttrekkbare gardiner langs nordveggen der man entrer salen.
Lyddempende elementer i taket: Bassabsorbent og bredbåndsabsorbenter (se rapport fra Brekke & Strand)
- Lydanlegg:** Fortsette å bruke eksisterende anlegg som fungerer bra for foredrag, avspilling av film/musikk ved presentasjoner el.l.
Innkjøp 3 mikrofoner og mikrofonstativer.
Generelt skal alt teknisk utstyr være så brukervennlig som mulig uten at det trengs opplæring i forkant og ettersyn.
Leietakere som ønsker å ha bedre lydanlegg må ta det med selv.
- Scene:** Nytt scenelys foran scene med farge- og hvitt lys
Nytt sceneteppe
2 scenetepper til som henges opp i midten respektive foran scenens bakvegg. Dette gir muligheter å bruke halve scenen eller hele scenen og vil skjule bakveggen
2 gardiner av moltonstoff langs sidene på scenen. På denne måten blir scenens sider skjult for publikum og kan brukes til lagring av utstyr.
- Proscenium:** Dekorasjonen er ifølge NIKUs rapport overmalt. Dersom man ønsker å hente fram originalen under, må dette gjøres av konservator. Prisen for dette må avklares.
Alternativet er å fornye den eksisterende dekorasjonen i sin nåværende form.
- Dekorasjoner over vinduene: Bevares i sin nåværende form.
- Gulv og søyler:** Slipes og lakkes matt.
- Vegger/tak:** Alt males (se fargekonsept nede)
- Gardiner:** Nye mørkebrune gardiner i lyddempende stoff ved alle vinduer. Alle vinduer får i tillegg lystett rullegardin.
- Lamper:** Forblir som i dag
- Møbler:** Nye sammenleggbare klappbord som kan stables på tralle.

Eksempel «Press» fra Senab Eikeland

- Bruke eksisterende stoler. Stoler skal lagres på scenen bak sceneteppet og i det nye lageret (se nede).
- Lager:** Se nede ved avsnitt om korridorene.

Bystyresalen

- Akustikk:** Erstatte spileveggene med andre, mindre synlige lyddempende elementer.

Vurdere lyddempende elementer i taket (må avklares).

Gardiner (se nede)

Lydanlegg: Nytt enkelt lydanlegg med 3 mikrofoner og mikrofonstativer.

Lite skap til oppbevaring som passer til salen.

Scene: Nytt scenelys i taket med farge- og hvitt lys.

Vurdere nye sceneelementer

Nytt stort lerret og prosjektor

Gardiner: Nye tykke gardiner som kan trekkes foran begge vegger med vinduer.

Lystette rullegardiner foran alle vinduer.

Møbler: Polstrede stoler som kan stables. Evt. trekke om eksisterende stoler dersom det finnes nok av samme type. Ellers kjøpe nytt. Polstring vil bidra til lyddemping.

Stolene kan lagres i nytt lager i korridoren i 1. etasje (se nede).

Belysning: Fjerne den ene lysekronen og flytte den andre mer i midten av salen. Evt. supplere belysningen med spots på veggen eller i taket.

Grønn sal

Generelt: Grønn sal var opprinnelig delt i 2 rom som kunne avstenges med foldedører. Disse dørene ble fjernet for en god del år siden pga. dårlig tilstand. Da man i 2019 laget nytt kjøkken, ble det brukt en del av grønn sal for å få større kjøkken, og man bygget en ny vegg i enden av salen. Det som står igjen, er veggen over de fjernede dørene som nå foreslås fjernet.

Akustikk: Sette opp lyddempende elementer ved enden av veggen.

Gardiner: Nye tykke gardiner som kan trekkes fram langs hele veggen ved behov. Dette vil gi lyddempende effekt.

Lydanlegg: Fortsette med eksisterende.

Lerret/prosjektor: Fortsette med eksisterende

Møbler: Solfjeldbordene skal brukes utelukkende i denne salen. Bordene skal pusses og lakkes og det skal være satt opp et sett med bord til enhver tid i salen (10-12 bord). De resterende bord (ca. 10) kan selges eller brukes til noe annet.

Nye helst polstrede stabelbare stoler som passer til salen. Ideelt sett de samme stolene som brukes i bystyresalen.

Sofa foran bakveggen.

Nytt skap for forsterker.

Korridorareal

Ny løsning for garderobe og lager i 1. etasje:

Der garderoben er i dag skal det opprettes en vegg med dør langs korridoren. Arealet bak veggen skal brukes som lager for stoler og bord. Garderobeknagger eller -stang settes opp langs veggen. 2 meter garderobe vurderes som å være tilstrekkelig.

Lager 2. etasje: Det skal opprettes et nytt lager bak heisen i 2. etasjen der det i dag står sofa og bord. En ny vegg med dør vil skille lageret fra foajeen. Foajeen vil fortsatt ha nok lys som kommer inn ved vinduene i trappeoppgangen og på nordsiden. Lageret kan nyttes for å lagre alle bord, evt. en del stoler.

Sosialt areal i 1. etasjen: Der det i dag er plassert noen utslitte sofaer i 1. etasjen skal det settes opp 3 nye sofaer og bord. Det blir vurdert som viktig å bevare dette arealet som sosial sone der man kan vente, oppholde seg i pausen eller mingle med andre under en tilstelning.

Toaletter: Toalettene er i god stand og trenger ikke fornying.

Belysning: De eksisterende lampene skal beholdes, delvis trengs det en omplassering pga. de 2 nye lagrene.

Ny lampe ved inngangen der den eksisterende vegglampen ikke passer til resten.

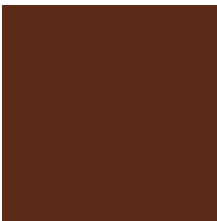

Fargekonsept

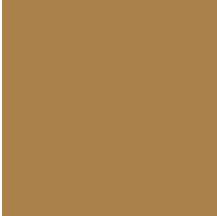

Det nye fargekonseptet som foreslås her baserer seg på NIKU sin rapport om Rådhusets interiørhistorie.

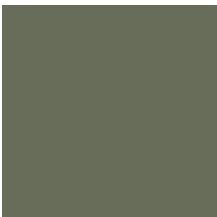

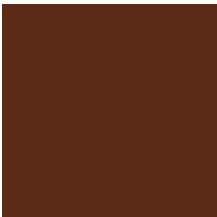
Hovedstrategien går ut på:

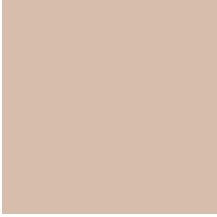
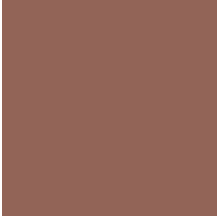
- Ta utgangspunkt i det opprinnelige fargevalget fra 1936 i den grad det er kjent med visse tilpasninger.
- Det skal være «en rød tråd» gjennom alle rom slik at hele Rådhuset har en stilmessig sammenheng og oppleves som en helhet. Eneste unntak er grønn sal der grønn skal være den dominerende fargen.
- Hver av de 3 salene skal ha sitt eget fargemessige særpreg, samtidig som alle farger som opptrer i bygget passer sammen.

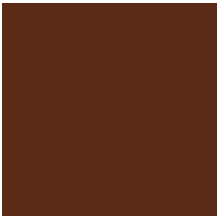
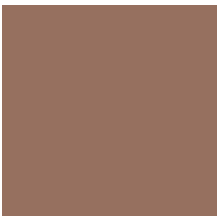

Den gjennomgående fargen i hele Rådhuset er

	NCS 7020 Y70R Mørk kakao	Mørk kakao er fargen som er den «røde tråden» gjennom Rådhuset allerede i dag. Alt listverk, brystpanel og vinduer i alle saler og i gangen skal males i denne fargen.
Storsalen		
	NCS 7020 Y70R Mørk kakao	Listverk, brystpanel, vinduer, ovnsnisjer, proseniet, scenetrapper og rammen rundt scenen som i dag. Utsmykningen over vinduene og på proseniet bevares.

	NCS S4030-Y20R Safran	Nedre delen av veggen.
	NCS S2108-Y37R Devine	Hovedveggen og taket

Grønn sal		
	NCS S4010-G50Y Lyse grønn	Flammebjerk innfatning
	NCS 6010-G50Y Mørke grønn	Listverk, vinduer
	NCS S2010-G50Y	Vegg og tak
Bystyresal		
	NCS 7020 Y70R Mørk kakao	Listverk, brystpanel, vinduer

	NCS S2010-Y60R Indie Pink	Hovedveggen, taket (unntatt bjelkene)
	NCS S4335-Y79R Poetry Red	Nedre del av veggen, ovnsnisjer, evt. bjelkene

Korridor		
	NCS 7020 Y70R Mørk kakao	Listverk, brystpanel, vinduer
	NCS S5020-Y60R Frappe	Nedre veggdel
	NCS S1510-Y10R Sandkorn	Hovedveggen
	NCS S2020-Y10R Lys Dijon	Øverste veggdel og taket

Utsmykking

I Rådhuset er det et stort antall malerier, fotografier og gjenstander som ble gitt som gave til Rådhuset. Når Rådhuset skal fornyes og males, så er det en god anledning å vedlikeholde og rengjøre hele samlingen og se på best plassering. Det kan hende at

enkelte gjenstander bør fjernes eller plasseres i et annet kommunalt bygg. Generelt bør det lages et inventar av alle gjenstander (med foto og beskrivelse).

For tiden er ingen bilder sikret, og det har skjedd et tyveri av et maleri for noen år tilbake. Alle malerier og fotografier bør sikres med spesialskruer.

For å unngå falming av maleriene anbefales det å installere UV-glass i vinduene.

Vedlikehold

Kommunen bør lage en vedlikeholdsplan for alle deler av bygningen.

I tillegg trengs det årlig rengjøring av kjøkken, vasking av gardiner, rengjøring av de polstrede stoler osv. Dette kan være noe som foreningen «Rådhusets Venner» kunne bistå med.

Uteområde

Området rundt Rådhuset ble spesielt i den lukkede workshopen omtalt som en viktig sone som man ikke skal glemme når man vil utvikle Rådhuset. Rådhuset ligger i den nedre bydelen som i mye mindre grad byr på liv og røre enn den øvre bydelen. Allerede i Byløft-prosjektet ble området mellom Rådhuset og havna diskutert. Det er ingen direkte tilgang fra Rådhuset ut til denne plassen, og veien langs Rådhuset er dessuten utrykningsvei for brannbiler.

I 2024 ble det satt opp en Minigolfbane ved siden av Rådhuset, noe som skaper en del aktivitet. Samtidig ble plasseringen kritisert fordi banen okkuperer den eneste lille «parken» med fontene som finnes i området.

Følgende ideer ble nevnt i prosjektet (uten spesifisering for plassering):

Permanente tiltak:	Temporære tiltak:
<p data-bbox="204 1256 323 1285">Utesjakk</p> <p data-bbox="204 1637 411 1666"><i>Illustrasjonsbilde</i></p>	<p data-bbox="810 1256 1161 1285">Utendørs kunstutstillinger</p> <p data-bbox="810 1637 938 1666"><i>Trondheim</i></p>

Lekeplass

Arendal: Lekeplass på torvet

Mobilt bibliotek (inne eller ute)

«La bibliambule» i Paris

Lesepaviljong (i tilknytning til Bokbyen)

Slottsparken i Oslo

Juledekorasjon utvendig med belysning

Julegrana slik den stod tidligere.

Tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger

Tiltak akustikk, scenebelysning og lydutstyr

Lyddempende tiltak og bedre scenelys blir vurdert å ha høy prioritet, først og fremst i Storsalen. Rapporten fra Brekke & Strand er et godt grunnlag for å arbeide videre med de lyddempende tiltak.

Storsalen
Bassabsorbent i himlingen
Bredbåndsabsorbenter langs begge sider
Tekstil bakvegg
Nytt sceneteppe foran
2 nye scenetepper
2 molton langs sidene av scenen
Nytt scenelys

Bystyresalen
Mineralullplater i himlingen
Evt. lydspredende elementer på veggen
Evt. bygge ny spaltepanel i himlingen
Nytt scenelys
Nytt lydanlegg
Prosjektor og lerret
Grønn sal
Lyddempende elementer på bakveggen, evt. i himlingen
Generelt
Mikrofoner og stativer
Nye skap til oppbevaring av utstyr i

- Kostnader:**
- Akustikktiltak og scenetepper: Hente inn anbud.
 - Scenebelysning Storsalen: Ca. 40 000
 - Scenebelysning Bystyresalen: Ca. 35 000
 - Mikrofoner, prosjektor, lerret: Ca. 15 000

- Høyest prioritet:**
- Alle tiltak i Storsalen
 - Tiltak i grønn sal
 - Bystyresal: scenelys, prosjektor og lerret, lydanlegg

Prioriteringen er basert på at Storsalen er den mest brukte salen der behovet for oppgradering er størst. Det er viktig å få lyddemping på plass i grønn sal og bedre scenelys, prosjekt/lerret/lydanlegg i bystyresalen. Ellers fungerer bystyresalen i dag bra med de eksisterende lydabsorbentene. Endring på dem er basert på estetiske vurderinger.

- Finansiering:** Et slikt prosjekt vil bety en oppgradering av Rådhuset som kulturhus og det kan søkes tilskudd her:
- Spillemidler til kulturarenaer (Agder fylkeskommune)
Søknadsfrist 15.1.
Tilskudd kan være maks 1/3-del av kostnadene, maks 2 mill. Prosjektet må være fullfinansiert
 - Kulturrrom (nasjonal tilskuddsordning for lokaler og teknisk utstyr)
Søknadsordning «Bedre lokaler og lydforhold»
Søknadsfrist: 1. mars / 1. sept.
Egenandel: 25% / Maks 300 000,- per rom eller etter avtale ved større prosjekter
Forutsetning: Akustisk forprosjekt (Brekke & Strand sin rapport kvalifiserer som det)

Veien videre

Kommunen vurderer i samarbeid med «Rådhusets Venner» alle tiltak, henter inn pristilbud og lager plan for finansiering.

Finansieringssøknader sendes i løpet av 2026.

Tiltakene er senest utført i 2027.

Tiltak interiør

Det er viktig at Rådhuset igjen får sin tidligere glans og fremstår både som staselig og brukervennlig. Rådhuset skal være første valg for arrangementer av ulike slag, fester og feiring.

Alle tiltak må planlegges i detalj, det må hentes inn pris, og finansiering må være på plass.

Storsalen	Kommentar	Kostnad ²
Slipe gulv og søyler	Leie slipemaskin, arbeidet utføres av kommunen	Ca. 20 000
Male hele salen	Utføres av kommunen	Ca. 30 000
Kjøre inn nye bord (ca. 30)	Avklare antall, type og pris	30 x 6000,- = 180 000
Nye gardiner	Hente inn stoffprøver og pris	200 000
Nytt trekk til flygel		Ca. 20 000
Proscenium: Restaurering til originalform	Må utføres av konservator.	Må avklares
Evt. nytt flygel	Pianostemmer orienterte ved siste stemming i 2025 om at flygelet ikke klarer så mange flere år. Nytt flygel koster minst 100 000,-. Dette bør drøftes sammen med Kulturskolen.	200 000
Bystyresalen		
Evt. slipe gulv	Utføres av kommunen, innleie slipemaskin	10 000
Male salen	Utføres av kommunen	15 000
Kjøre nye stabelbare polstrede stoler (ca. 50)	Avklare antall, type og pris	50 x 3000 = 150 000
50 sitteputer for barn til teaterforestillinger. Tralle til puter	Avklare om det kan sys på dugnad.	5 000

² Arbeidstid utført av kommunen er ikke tatt med som kostnad.

Nye gardiner	Avklare type og pris	50 000
Fjerne én lysekrone og plassere den andre mer i midten.	Avklare om kommunen kan utføre	
Evt. supplere belysning med spots el.l.	Avklare type og pris	10 000
Grønn sal		
Evt. slipe gulv	Utføres av kommunen, innleie slipemaskin	10 000
Male salen	Utføres av kommunen	15 000
Nye gardiner	Avklare type og pris	50 000
Kjøpe nye stoler, evt. samme som til bystyresalen (ca. 50)	Avklare antall, type og pris	50 x 2000 = 100 000
Pusse eksisterende bord fra Solfjeld og plassere dem i grønn sal	Avklare hvem som kan utføre det. Sjekke med Lisand	50 000
Sofa ved bakveggen	Avklare type og pris	15 000
Korridor		
Evt. slipe gulv	Utføres av kommunen, innleie slipemaskin	20 000
Bygge nytt lager med garderobe i 1. etasje: Opprette vegg med dør pluss garderobeknagger eller stang	Avklare kostnader og utføring	30 000
Bygge nytt lager bak heisen i fojaéen i 2. etasje: Opprette vegg med dør	Avklare kostnader og utføring	30 000
Male korridorene	Utføres av kommunen	30 000
Nytt oppsett for utsmykking	Lage oversikt over all utsmykking og plan for plassering	
Evt. nye gardiner ved enkelte vinduer	Avklare behov, type og pris	20 000
Ny sofagruppe for sosialt rom i 1. etasje	Avklare type og pris	50 000
Ny belysning i inngangsrømmet	Avklare type og pris	10 000
Ute		
Nye store blomsterpotter	For å unngå at blomster henges opp på veggen og ødelegger veggene, foreslås det å erstatte dem med potter.	
Utebelysning med lyskastere på Rådhuset	Dette vil være et eget prosjekt som ikke var del av dette.	
Julebelysning		

Høyest prioritet: Med unntak av flygel så må egentlig alle tiltak sees på som høyst nødvendig og bør planlegges og utføres innen 2026/2027. Forutsetning er at finansieringen er på plass.

Kostnader: Det må beregnes ca. 1,5 mill til oppussing som skissert her.

Ikke inkludert er arbeidstiden som brukes til å utføre tiltakene (maling, sette opp nye vegger i korridoren, montering osv.).

Finansiering: For finansiering av interiør og oppussing finnes i utgangspunktet ingen tilskuddsordninger. Det foreslås å finansiere tiltaket på følgende måte:

-Søknad til Sparebanken Norge: 500 000,-

-Sponsing av materiale som maling, slipemaskin el.l.

-Sponsing med hjelp av større firmaer som i retur får bruke Rådhuset gratis

-Organisere en spleis der alle kan bidra med mindre summer

Veien videre

Kommunen vurderer i samarbeid med «Rådhusets Venner» alle forslag og henter inn pristilbud.

Avklare kommunens bidrag med arbeidskraft og evt. innkjøp av materiale.

Pga. kommunens dårlige økonomi burde Rådhusets Venner stå for finansieringen og lage strategi for sponsing. Kommunen bistår med å skrive søknader.

Finansieringsarbeidet gjøres i løpet av 2026.

Tiltakene skal være ferdig utført i 2027.

Vedlikeholdstiltak

Tiltak som haster	Kommentar
Lage vedlikeholdsplan	Kommunen bør lage vedlikeholdsplan på grunnlag av Sollie Bygg sin tilstandsanalyse
Krypkjeller	Installere fuktighetsmåler og observere gjennom 1 år. Hente inn ekspertise for å vurdere videre fremgangsmåte.
Fasade sørøst: Reparasjon av hele fasaden, inkl. isolering og vindtetting.	
Reparasjon av ytterdør nordfasade	
Reparasjon av råteskader ved trappene og flere steder	

Kostnad: Sollie Bygg vurderer kostnadene for disse tiltakene til ca. 930 000 (eks. mva).

Dette setter seg sammen slik:
-Arbeidstimer: 565 000
-Materiell, stillas, innkjøp osv.: 365 000

Finansiering: Dette er tiltak og kostnader som eier burde betale for. Når eier ikke har muligheter, så anbefales det å drøfte det med «Rådhusets Venner» i hvilken grad man kan finne en løsning med eksterne midler.

- Stiftelsen UNI
Det anbefales å avklare mulig søknad til Stiftelsen UNI som støtter prosjekter innen bygningsvern. Stiftelsen har ingen krav på egenandel. Kommuner får vanligvis ikke tilskudd, men det finnes unntak. Stiftelsen gir ikke støtte til vanlig vedlikehold, så behovet må gå utover det. Sørøstfasaden kan være aktuell eller andre tiltak.

Veien videre

Kommunen lager vedlikeholdsplan og planlegger finansiering i samarbeid med «Rådhusets Venner».

Alle tiltak bør være gjennomført innen 2027.

Andre tiltak som må gjøres på sikt

Tiltak	Kommentar
Nye vinduer	Med tanke på energieffektivitet burde vinduene skiftes ut.
Ventilasjon	Må avklares
Sprinkleranlegg	Må avklares
Varmepumpe Bystyresal	Erstatte panelovner med en varmpumpe

Forvaltergården i Hovedgata. Foto: Norsk Kulturarv

4. Forvaltergården

Bakgrunn

Forvaltergården er et av Tvedestrands eldste og best bevarte bygg, oppført i 1775 med preg av rokokkostilen. Som navnet sier var bygget sitt formål å være bosted for Næs Jernverk sin forvalter som hadde ansvar for all inn- og utskipning av varer til Jernverket. I 1878 døde forvalteren Johan Ludvik Holm som også var ordfører. Han var den siste forvalteren som bodde i huset. 1880 ble det innredet apotek i 1. etasjen, og apotekerfamilien flyttet inn i 2. etasjen. Etter 100 år som forvalterbolig, fulgte 111 år med apotekdrift.

Med Rotaryklubben inngikk byggets eier J.C.A. Bech i 1956 en leiekontrakt for et kjellerlokale til 300,-/år. Avtalen er uoppsigelig for huseieren og alle fremtidige huseiere, mens leietaker kan si den opp med 3 måneders varsel. Rotaryklubben møtes den dag i dag ukentlig i lokalet og vedlikeholder det på egen regning – som leieavtalen pålegger dem.

I 1991 flyttet apoteket til øvre bydelen, og et år senere kjøpte kommunen det antikvarisk og historisk verdifulle bygget for 700 000,-. Formålet var å bruke det som museum. Museumsdriften ble inntil 2011 ivaretatt av stiftelsen «Tvedestrand museum», en frivillig organisasjon som med stor entusiasme innredet og drev museet i mange år. Finansieringen ble sikret med bl.a. støtte fra kommunen.

Museets innhold bestod av Tvedestrands apotekinnredning fra 1929 og en «krambod» fra første halvdel 20. århundre. Ellers ble det vist skiftende kulturhistoriske utstillinger til ulike tema med lokal tilknytning. Museet hadde også ansvar for «skolens samlinger», en samling naturhistoriske, etnografiske og andre type gjenstander som tidligere elever fra Tvedestrand brakte med seg fra andre kontinenter.

Parallelt med museumsdriften ble Forvaltergårdens tilhørende uteområdet utviklet til en koselig bakgård med scene. I forbindelse med grunnlegging av «Bokbyen ved Skagerrak» i 2003 ble stedet kalt for «Museumshaven Bok og Kafé» som skulle bidra positivt til sentrumsutvikling. Målet var å skape en fin utemøteplass med kafédrift og kulturarrangementer om sommeren. Drift av kaféen skjedde i regi av ulike aktører i samarbeid med museets stiftelse.

I 2007 ble bakgården i Forvaltergården ryddet. Foto: Tvedestrandsposten

Museumshaven i dag. Foto: Linn Rasmussen

I forbindelse med «Byløft-prosjektet» 2012 – 2014 opplevde Museumshaven ytterligere oppgradering.

I 2011 inngikk Tvedestrand kommune en avtale med Næs Jernverksmuseum om å drifte Forvaltergården som museum. Denne avtalen gjelder fortsatt. Formålet med avtalen var å heve den museumsfaglige standarden samtidig som det frivillige museumsarbeidet skulle bevares. Et samarbeid mellom kommunen, den frivillige organisasjonen «Tvedestrand museum» og Næs Jernverksmuseum som den profesjonelle museumsaktøren ble vurdert å være den beste måten for å sikre bevaring og formidling av Forvaltergården som representerer et av Tvedestrands viktigste kulturminner.

Styret i «Tvedestrand museum» fikk redusert ansvar og myndighet og ble endret til å være en «komité» som består av 5 medlemmer. 2 personer skulle kommunen oppnevne, 2 historielaget og 1 bokbyen. Avtalen sikret likevel at komitéen fikk en sentral rolle i museet i forbindelse med utstillinger og arrangementer.

Kommunen hadde i sitt budsjett satt av et årlig tilskudd til Forvaltergården. Etter at avtalen ble inngått falt dette beløpet til Næs Jernverksmuseum. I avtalen står det:

«Det er en forutsetning at dette beløpet, i likhet med kommunens øvrige tilskudd til jernverksmuseet, justeres hvert år med et beløp som minst tilsvarende endringen i den alminnelige lønns- og prisstigning. Jernverksmuseet bekoster guider, strøm, vann og avløp og er ansvarlig for renhold. [...] Kostnader ved eventuelt nye utstillinger søkes finansiert gjennom prosjektmidler, gaver, dugnad og egen stab.»

Med andre ord har tilskuddet øremerket Forvaltergården blitt en del av kommunens generelle tilskudd til Næs Jernverksmuseum. Dette tilskuddet ble i 2019 redusert fra 605 000,- til 480 000,-. Som nåværende direktør i Næs Jernverksmuseum, Knut B. Aall, konstaterer, har Tvedestrand kommune herved brutt avtalen fra 2011. Etter 2019 ble det til dags dato ikke gjennomført noen prisjustering, slik at Jernverksmuseet også i 2025 mottok 480 000,-.

Under disse forutsetningene ser Næs Jernverksmuseum seg knapt i stand til å drifte Forvaltergården og har ikke mulighet til å fornye og utvikle stedet. Utstillingene har ikke blitt endret i mange år med unntak av «Fröja-utstillingen» som Næs Jernverksmuseet laget i 2018. Gjennom sommeren er Forvaltergården åpent hver dag i 8 uker med en ansatt til stede.

Museumshaven har som nevnt blitt drevet som kafé/restaurant av ulike personer/virksomheter. Fra 2018 til 2024 stod Linn Rasmussen for drift, noe hun gjorde med stor entusiasme. Pga lite lønnsomhet og dårlig infrastruktur (manglende kjøkken) ble driften i 2025 redusert til noen få arrangementer med servering.

Status Forvaltergården i dag

Utstillingene i 1. etasje

- **Krambod (siden ca. 1993)**

«Kramboden» består av den gamle butikkinnredningen fra Eldrups (tidligere Peder Nævestads butikk) og fra Georg Olsens butikk i Kilsund, pluss gaver. Den representerer en typisk krambod fra første halvdel 20. århundre. Flertallet av gjenstandene er katalogisert analog. Om sommeren fungerer Kramboden som resepsjon for publikum.

Vurdering: Kramboden består av en stor samling og har uten tvil lokalhistorisk verdi. Generelt utløser slike type butikker nostalgifølelser, og flere steder har man tatt vare på kramboder (f.eks. i Kløckers hus i Arendal Bymuseet) eller har opprettet nye butikker med et lignende konsept. Kramboden i Forvaltergården fremstår i dag som nokså overfylt, litt nedstøvet, dårlig belyst – med andre ord trenger den fornying for at nostalgioplevelsen kan oppstå i sin helhet.

- **«Tvedestrand i 1000 år» - kulturhistorisk utstilling fra 2008**

Utstillingen består av mange objekter som forteller Tvedestrands historie.

Vurdering: Utstillingen er faglig grundig og interessant, men fremstår nokså umoderne med mye tekst og en stor mengde gjenstander. Mange av disse er viktige identitetsbærere der eldre innbyggere knytter konkrete minner til. Det anbefales å fjerne utstillingen og formidle byhistorien på annen måte (se nede).

- **Utstilling «Frøja – undertøysproduksjon gjennom 92 år» fra 2018**

Utstillingen ble laget av Næs Jernverksmuseum og forteller om Tvedestrands hjørnesteinsbedrift Frøja (1924 – 2016) som laget undertøy som korsetter, hofteholdere, BHer og mye annet. Frøja var etablert med fabrikklokaler i Tvedestrand fra 1954 til 2016 og var til tider Tvedestrands største kvinnearbeidsplass.

Vurdering: Utstillingen forteller om et viktig kapittel i Tvedestrands industrihistorie og oppleves også i dag som interessant. Det anbefales å la utstillingen stå inntil videre.

- **Apotekinnredning fra 1929**

Rundt en tredjedel av 1. etasje er opptatt av den tidligere apotekinnredningen fra 1929. Utstillingen inneholder tallrike gjenstander som man fikk fra Tvedestrand apotek. Gjenstandene er ikke katalogiserte.

Vurdering: Utstillingen viser en apotekinnredning for 100 år siden, men en god del av gjenstandene er nok yngre og viser hvordan et apotek så ut rundt 1990. Norsk Farmasihistorisk selskap omtaler apoteket på sine hjemmesider³:

Apotekdelen fremstår nærmest slik det var da man låste apoteket for siste gang. Publikumsrommet og reseptur er slik vi kjenner det og også laboratoriet. Jeg la ikke merke til noen helt spesielle gjenstander, men artig å se igjen skranketopp i glass med utstilte varer og informasjon i.

For besøkende uten farmasøytisk bakgrunn er det vanskelig å orientere seg fordi utstillingen i liten grad blir formidlet (ingen tekster eller andre formidlingsformer). Dessuten fremstår presentasjonen lett kaotisk med disker full av ulike objekter med uklar funksjon. Alt virker litt overfylt, gammeldags og «magasinaktig».

³ [Samlinger og utstillinger - Norsk Farmasihistorisk Selskap](#)

Apotekutstillingen.

Foto: Norsk Farmasihistorisk Selskap

Samtidig er samlingen og innredningen av spennende karakter dersom den blir godt formidlet. Farmasihistorie er svært interessant og forteller om vår helsehistoriske kulturarv, om behandling av sykdommer, fremstilling av legemidler, utvikling av medisinsk kunnskap og ikke minst om apotekets og apotekernes posisjon i samfunnet.

Tvedestrand er ikke den eneste byen med apotekmuseum. I umiddelbar nærhet finnes det 2 andre apotekutstillinger:

-I Arendal finnes et apotek som del av «Kløckers hus», Arendals Bymuseum. Utstillingen er mye mindre enn den i Tvedestrand og blir ikke formidlet. Den ble flyttet fra Løveapoteket i Arendal til museet da apoteket ble ombygget.

-I Grimstad kan man besøke Ibsenmuseet med apoteket der Henrik Ibsen var lærling og medhjelper i 1840-årene. Apoteket er dermed fra en helt annen epoke enn den i Tvedestrand. Museet er en del av Grimstad Bys museer som igjen hører til Aust-Agder Museum og Arkiv. Formidlingen skjer kun middels omvisninger og publikum har ikke mulighet å besøke museet på egen hånd. Omvisningene fokuserer på Ibsen og apotekenes historie.

For apoteket i Forvaltergården anbefales det å fornye utstillingen med et nytt formidlingskonsept slik at publikum får en opplevelse og kunnskap når de besøker apoteket.

- **Skolens samlinger**

En viktig del av «Tvedestrand Museum» var «skolens samlinger» som består av ulike gjenstander fra alle verdenshjørner som sjømenn og andre tidligere elever tok med seg hjem fra sine reiser. Gavene skulle bidra til dannelsen av skoleelever. En del av samlingen er utstilt i flere montre på Tvedestrand barneskole som Historielaget har innredet. I avtalen med Næs Jernverksmuseum i 2011 blir driftsansvaret for samlingen overført til museet, samtidig som kommunen forblir dens eier. Samlingen er katalogisert analogt og oppbevares i egnede rom hos

Næs Jernverksmuseum. Noen få gjenstander befinner seg fortsatt i 2. etasjen i Forvaltergården.

2. etasje i Forvaltergården

2. etasjen har opprinnelig vært leilighet, men etter at Forvaltergården ble museum nyttet man de 5 rommene som går ut mot Hovedgata og Hotellkleiva som utstillingslokaler. I tillegg finnes et enkelt kjøkken, toalett, et magasin (tidligere bad) og et rom som blir brukt som lager. I de mange år som Forvaltergården nå har vært museum, har det vært utallige utstillinger, arrangementer, sommerbutikk med kunsthåndverk o.l. i regi av ulike aktører i 2. etasjen. De siste 2 årene var det om sommeren kunstutstillinger i regi av kommunen, utstilling og arrangementer som del av Uke 9 pluss flere arrangementer/selskap i regi av Linn Rasmussen (driver av Museumshaven).

2. etasjen kan kun nås via en trapp som er i et tilbygg og er dermed ikke universelt utformet. Det mangler rømningsvei, og derfor skal det ikke være for mye publikum av gangen i 2. etasjen.

Kjelleretasjen

Fra kjelleretasjen har man direkte utgang til hagen. En tidligere utgang har blitt murt igjen og det er i dag kun en lav dør i vestfasaden. Kommer man inn der står man i et lavt lokale med disk og gjestetoalett som ble brukt som en del av serveringsvirksomheten i Museumshaven. I kjelleren er det videre innredet et enkelt kjøkken. Videre er det flere lagerrom og personaltoalett for de sommeransatte.

Kjelleretasjen er ikke universelt utformet og har flere terskler og trinn mellom de enkelte rom.

Som tidligere nevnt er en fjerdedel av kjelleren leid ut til Rotaryklubben «til evig tid». Det finnes ingen forbindelse mellom Rotarys lokale og resten av kjelleren.

Loft

Fra 2. etasje går det en bratt trapp opp til loftet som består av 2 rom. Loftet er ikke isolert og blir brukt som lager.

Tilbygget

Tilbygget midt på nordøst-fasaden tjener i hovedsak som trappehus fra 1. til 2. etasje og har inngang på begge sider. I tillegg er det under trappehuset et rom med utgang ut i hagen som ble nyttet i forbindelse med serveringsvirksomhet.

Museumshaven

Uteområdet til Forvaltergården er over 200 m² stor og fordelt i flere etasjer og soner pga. terrenget. Tett inntil hovedbygningen står et uthus, et enkelt bygg med skråtak som ikke er isolert. Dette uthuset har 2 dører og 2 smale vinduer på sørøstsiden. De siste 20 år ble det brukt i forbindelse med kafédrift og arrangementer, som utstillings- og butikklokale. Agder fylkeskommune anbefaler å la dette bygget stå fordi det

representerer et typisk element for Tvedestrand sitt kulturmiljø og det kun er få igjen av denne typen.

Som tidligere nevnt ble uteområdet oppgradert i flere omganger i forbindelse med ulike sentrumsutviklingsprosjekter. Hovedarena til hagen er på nordsiden der man har terrassert terrenget og skapt et amfi med liten scene.

Oppsummering

Forvaltergården er konfrontert med en rekke utfordringer når det kommer til innhold og drift:

- Hele første etasjen fremstår som «gammeldags» og litt nedstøvet. Apoteket mangler et formidlingskonsept som ville ha gjort besøket til en opplevelse. Vinduene mot gata ser kjedelig og lite inviterende ut. Eneste unntak er Fröja-utstillingen som er et litt friskere pust.
- Kunstutstillingene i 2. etasjen bærer preg av tilfeldighet og mangler et godt konsept.
- Kafédriften har gjennom alle år vært vanskelig hvis ikke ulovlig pga. utilfredsstillende kjøkkenfasiliteter. Uten en oppgradering av kjøkkenet er fremtidig drift ikke mulig.
- Næs Jernverksmuseum vil ikke prioritere tiltak i Forvaltergården så lenge det ikke følger med flere midler fra kommunen – slik avtalen mellom museet og kommunen egentlig sier.
- Det mangler frivillige som engasjerer seg for huset.
- Det mangler universell utforming i hagen, opp til 2. etasjen og inntil bygget fra hovedgata.

I prosjektet ble det jobbet med følgende tema:

- 1) Formålet til Forvaltergården
- 2) Organisering drift
- 3) Byggets tilstand: Vedlikeholdsbehov
- 4) Fornyning innvendig: Funksjoner og bruk
- 5) Liste over tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger for vegen videre

Formålet til Forvaltergården

Forvaltergården ble kjøpt av Tvedestrand kommune i 1992 med formålet om å etablere «Tvedestrand Museum». Et museum har som oppgave å samle, bevare, forske på og formidle om gjenstander av samfunnsinteresse, gjerne innen kultur-, naturhistorie og/eller kunst. «Tvedestrand Museum» kan ordnes inni rekken av mindre lokalmuseer som blir drevet av frivillige og som forteller lokal kulturhistorie. Slike museer har gjerne en dobbel funksjon: For de frivillige som engasjerer seg er museet et meningssskapende og sosialt arbeid, for publikum – som oftest består av lokale innbyggere, evt. turister – har museet en identitetsstiftende funksjon, noe man med stolthet kan vise fram for gjester.

Forvaltergårdens «tragedie» er at begge funksjoner har blitt borte. De frivillige har sluttet, og utstillingene er blitt så umoderne at det ikke er noe å være stolt av lenger. **Både kommunen og Næs Jernverksmuseet sitter med ansvaret for denne utviklingen som man bare i fellesskap finner ut av.**

I tillegg til museum har kommunen gjennom ulike prosjekter satset på å utvikle uteområdet til «Museumshaven», en koselig sommeroase som med stor entusiasme ble drevet av ulike aktører fra serveringsbransjen – til tross for manglende infrastruktur (kjøkken). En slik møteplass med utescene viste seg å være helt klart et behov gjennom sommerukene og har gjennom 20 år ved mange anledninger trukket masse publikum. Men kommunen stoppet opp med utviklingen etter Byløftprosjektet, slik at møteplassen aldri fikk den nødvendige infrastrukturen (kjøkken) som trengs for å opprettholde kontinuitet. Resultatet er at kafé- og arrangementsdelen nå har gått i en delvis dvale pga. den krevende situasjonen.

Museum og kulturell møteplass – burde Forvaltergården være noe annet enn det? Hvilke muligheter finnes?

- **Løsning A: Salg av Forvaltergården**

Et salg ser på første øyekast kanskje ut som en enkel løsning: Kommunen kan kvitte seg med en krevende bygning som «sluker» penger.

Men hvilke konsekvenser medfører dette?

Ett av de eldste og historisk viktigste bygninger i byen, kanskje det viktigste kulturminne, vil for alltid gå over i private hender uten at kommunen og innbyggerne lenger har noen innflytelse. Bygget er verneverdig og kan ikke rives. I beste tilfelle vil ny eier restaurere det, lage privatbolig eller boenheter som kan leies ut. I verste tilfelle forfaller bygget enda mer. Det spørres videre hva som vil skje med samlingene som da må flyttes ut, evt. selges eller finne et nytt tilholdssted.

Av flere grunner virker dette som en uakseptabel løsning:

-Forvaltergården spiller en **nøkkelrolle i Tvedestrands kulturarv**. Gjennom offentlig eie sikrer man langsiktig bevaring og at bygget forblir tilgjengelig for allmenheten.

-Forvaltergården er **det eneste museet og besøksstedet i byen som byr på kulturhistorie, kunst og musikk – en kulturell møteplass**. Forutsatt at museet blir oppgradert som skissert her, vil man gå glipp av en viktig aktivitetsskapende attraksjon.

-**Museumshaven er en oase som bidrar til Tvedestrands attraktivitet** om sommeren. Kommunen har investert en del penger i oppgradering av hagen, og det vil være synd å miste denne «perlen» for godt.

Det frarådes derfor sterkt å selge Forvaltergården.

- **Løsning B: Bruke Forvaltergården til noe annet enn museum**

Kommunen har for tiden ingen behov for å bruke Forvaltergården til kommunal drift (kontor, tjenester). Fritidsklubben trenger nye lokaler, men Forvaltergården virker lite egnet for dette pga. sin utforming og plassering.

- **Løsning C: Fortsette som museum og kulturell møteplass**

Til tross for den krevende kommuneøkonomien virker denne løsningen å være den **mest fornuftige på lang sikt**. Å være museum og kulturell møteplass har vært målet med Forvaltergården da kommunen kjøpte den for 30 år siden og den huser nå samlinger som utgjør en del av Tvedestrand's kollektive minne. Men det må sikres at huset blir fornyet og utviklet og at driften fremover skjer på en bærekraftig måte. Hovedtiltakene vil være:

-Kommunen og Næs Jernverksmuseum inngår et partnerskap for å løfte Forvaltergården over de kommende 5 år. Den eksisterende avtalen blir revidert.

-Kommunen setter av en årlig sum til Forvaltergården (forslag 100 000,-) fra f.eks. 2028 av som skal gå til drift og utvikling.

Formål Forvaltergården ved løsning C

- **Forvaltergården er tilholdssted for «Tvedestrand Museum», en arena for spennende lokalhistoriske og kunstutstillinger. Museet er en viktig del av byens identitet og stolthet og en av hovedattraksjonene i byen.**
- **Museumshaven er byens vakreste oase som alltid er åpen for publikum. Fra vår til høst kan det oppleves et bredt spekter av kulturarrangementer både for barn og voksne. Gjennom sommeren er det servering i hagen.**

Organisering drift

Avtalen mellom kommunen og Næs Jernverksmuseum er gjeldende, men må revideres etter at en del ting har endret seg de siste 14 år.

Det er svært ønskelig at Næs Jernverksmuseum fortsetter å spille en rolle i Forvaltergården fordi kommunen ikke har mulighet å drifte et museum. Det finnes heller ikke andre profesjonelle museer (f.eks. Aust-Agder museum og arkiv) eller en frivillig forening som ønsker å overta eller engasjere seg i driften.

Målet må derfor være at fremtidig drift i hovedsak er et bærekraftig samarbeid mellom kommunen og Næs Jernverksmuseum. Dette betyr:

- Nok økonomiske midler til vedlikehold og fornying av Forvaltergården
- Oppgradering av utstillingene, Museumshaven og infrastruktur
- Etablere en driftsmodell som skaper mest mulig aktivitet, samtidig som det er overkommelig og økonomisk forsvarlig for de involverte partene.

Per dags dato har Næs Jernverksmuseum ansvar for all drift, mens kommunen som eier av bygget tar seg av vedlikehold. For fremtiden er det tenkelig at kommunen inntar en mer aktiv rolle og overtar mer av driften. Den kan f.eks. deles opp på følgende måte:

- Museum med kramboden, apotekdelen og Frøja-utstilling
- Årlig skiftende utstillinger (1. og 2. etasje)
- Vertskap om sommeren
- Serveringsvirksomhet
- Arrangementer

Disse oppgavene kan enten ivaretas fullstendig av Jernverksmuseet eller deles opp mellom museet og kommunen.

Det anbefales også å igjen opprette en frivillig ressursgruppe «Forvaltergårdens venner» som kan bistå med ideer, nettverk, dugnad, arrangementer, finansieringssøk el.l. Kommunen bør invitere til et møte med Historielaget, Rotaryklubben, Furøyas Venner, Tvedestrand By, Bokbyen og flere for å sondere muligheten for en slik forening/ressursgruppe.

Byggets tilstand: Hvilke vedlikeholdsbehov finnes?

Sollie Bygg AS har laget en tilstandsrapport for Forvaltergården.

Siste renovering skjedde i 2020 da kommunen mottok Korona-midler. Alle takflater ble da lagt om, og man skiftet fra eternitt til glasert tegl. Fasaden mot sør ble også utbedret og noen vinduer skiftet.

Det største problemet i dag er tilbygget med trappehuset ved nordøst fasaden som har både råte- og setningsskader.

Ellers er det en del mindre vedlikeholdstiltak (råteskader, dører og vinduer i kjelleretasjen mm.) som blir beskrevet i detalj i Sollie Bygg sin tilstandsrapport.

Fornyning innvendig: Funksjoner og bruk

Forvaltergården må fornyes og bli et sted der besøket er en opplevelse. Forsker Susanne H.G. Poulsson har identifisert sju faktorer som skaper en opplevelsesverdi for publikum⁴. Relevant for Forvaltergården er disse:

1. *Det sosiale. Det å være til stede sammen med andre og å føle at man hører sammen ved å dele en opplevelse, øker verdien av den.*

Det er viktig at alle opplevelser i Forvaltergården er tilrettelagde for å gjøre det som familie, par, gruppe osv. Samtidig må alle tilbud fungere også for personer uten følge.

2. *Flere sanser i sving. Når flere sanser stimuleres samtidig, øker opplevelsesverdien. Som for eksempel et spahotell som både er vakkert og har mye historie.*

Krambod: Utnytte lukte- og smakssansen gjennom salg av fersk kaffe, te, ferske brødvarer el.l., evt. med smaksprøver.

Apotek: Stasjoner med mulighet for å lukte (krydder, urter), evt. smake noe. Lyd- eller videostasjoner øker opplevelsen.

Museumshaven: Matsservering med kulturopplevelser stimulerer de fleste sanser. Dyrke urter, blomster, apotekerhage med medisinalplanter.

3. *Utfordringer. Når folk blir utfordret, blir opplevelsen mer verdifull for dem det gjelder. Det kan handle om oppgaver som er vanskelige, men ikke umulige å løse.*

Utstillinger: Tilby «trail» el.l. der man må løse oppgaver. Flere varianter for ulike aldersgrupper.

⁴ [Slik skapes opplevelser i stjerneklasse](#)

4. *Deltakelse og interaksjon. Opplevelsesverdien øker når den besøkende får lov til å være med på leken (interaksjon). Det kan være gjennom direkte deltakelse, mulighet til å påvirke og få tilbakemelding på hvordan hun (eller han) klarte seg.*

Utstillinger: Omvisninger, oppgaver for publikum (lage piller) osv.

Museumshaven: Kurs som tematisk er relatert til museet, arrangementer som quiz osv.

5. *Historiefortelling og dramaturgi. Bruk av virkemidler som plott, karakterer, konflikt og budskap er verktøy som gir struktur, kontekst og ikke minst mening til hendelser og faktainformasjon. Dette fremkaller og forsterker opplevelsen.*

Utstillinger: Fornyning av utstillingene må være basert på at faktaopplysninger blir pakket inn i spennende og dramatiserte fortellinger.

I den interne workshopen 24.9.24 ble det samlet inn fornyingsideer:

- Bymuseum (evt. 24-t-tilgang), rullerende utstillinger, curiositetsmuseum
- Salg av flere varer i Kramboden
- Kafé, bokkafé i apotekdelen
- Skolen kan bruke Forvaltergården som eksternt klasserom, laboratorium, type Vitensenter
- Kunstutstillinger, kunsthall
- Escaperoom
- Forfatterbolig eller Air BnB i 2. etasje

Konseptforslag for Forvaltergården

Som hovedkomponenter foreslås det:

1. Kulturhistorisk museum: Krambod, apotek, Fröja (1. etasje)
2. Kunstrom (1. etasje)
3. Kafé- og serveringsdel (kjeller og uteområde)
4. Arrangementsdel (flere steder)
5. Kunstnerbolig / utleieenhet (2. etasje)

Første etasje: Kulturhistorisk museum og kunstrom

Hjerte til Forvaltergården er 1. etasjen som skal huse museums- og utstillingsdelen som i dag. Inngangen vil fortsatt være gjennom døren til venstre inni Kramboden. Inngangen må bli universelt utformet med en rampe.

Kramboden: Resepsjon, butikk og museum

På lik linje som i dag skal Kramboden fungere som resepsjon, museumsopplevelse og butikk. Men det foreslås å redusere den museale delen og øke butikkdelen betraktelig med salgsvarene fra i dag som passer til krambod-konseptet. Dette kan være varer man kan bruke på kjøkkenet (håndkle, kjøkkenredskap), tre- og jernvarer samt matvarer som kaffe, te, drops (som allerede i dag blir solgt), nybakte munker eller boller (f.eks. samarbeid med Bonzo).

Målet er at kramboden blir en flott nostalgisk opplevelse med lukt, muligens smaksprøver og være en fryd for øyet som utløser kjøpelyst.

Inspirasjon kan være Blaafarveverket sitt landhandleri eller kramboden i Kløckers hus i Arendal Bymuseum.

For butikkdelen kan man inngå et samarbeid med en eksisterende butikk som selger varer som passer til Kramboden og skape en «satellitt» i Forvaltergården gjennom sommeråpningstiden. Kramboden må være bemannet med én person som samtidig vil ivareta resepsjonen for museumsdelen.

*Landhandleriet Blaafarveverket.
Foto: Blaafarveverket*

Den museale kramboden må gås gjennom for å velge ut hvilke gjenstander som man fortsetter å utstille. I dag fremstår rommet overfylt med «masse» ting, og det er vanskelig å få oversikt. Motto må være: Mindre er mer. Kramboden skal fortsatt gi et fylldig inntrykk, men på en estetisk og gjennomtenkt måte. For at publikum kan utforske varene i større grad, anbefales det å fjerne en del av eller hele disken på venstre siden.

Det vil være fint at publikum kan få informasjon om kramboder og butikker før i tiden og reservere et sted i rommet til formidling. I vinduet kan det f.eks. innredes en sitteplass med puter der publikum kan høre på morsomme historier om enkelte varer, tidligere krambodeiere, kramboden som møteplass el.l. Formidlingen kan ha som mål å utløse ettertanke om i dags bruk- og kast-samfunn, anonyme innkjøpsentre, butikkdød osv. Formidlingen kan være basert på podcast eller videosnutter som kan høres eller sees med egen mobil.

Utover dette anbefales det bedre belysning i hele lokalet, pusse opp diskene og hyllene der nødvendig og male veggene slik at alt fremstår lekkert og innbydende.

Kramboden trenger bemanning, og det er urealistisk å se for seg helårsdrift. Dersom man kan inngå et samarbeid med en eksisterende landhandel / butikk el.l., så kan den innrede kramboden før sesongen og hente varene igjen når sesongen er over. Hvis Næs Jernverksmuseum fortsetter å stå for drift og bemanning, så kan det inngås en avtale mellom museet og leverandøren om provisjon og samarbeid generelt.

Apoteket

Apoteket har et stort potensial til å bli en spennende opplevelse dersom den blir godt formidlet. Første skritt må være at man sammen med farmasikyndige eksperter går gjennom i dags utstilling for å «rydde» opp i mylderet av gjenstander som for ikke-farmasøyter i stor grad er uforståelig. Det gjelder å identifisere interessante objekter som illustrerer apotekerens oppgaver og hverdag, apotekenes historie og betydning gjennom tiden.

Det må så lages et formidlingskonsept der man beskriver innholdet som skal bli kommunisert og formidlingsmetodikken. Mulige tema kan være:

- Apotekenes betydning gjennom tiden, deres oppgaver, privilegier og plikter
- Apotekerens posisjon i samfunnet
- Legemidler før og nå, giftige substanser

- Apotekerens «håndverk»: Fremstilling av legemidler og laboratoriet som produksjonssted
Osv.

Utstillingen burde være mulig å besøke på egen hånd. Det betyr at formidlingen må skje med hjelp av korte tekster og/eller audio/video-stasjoner. Ibsen-museet i Grimstad tilbyr utelukkende formidling med hjelp av omvisninger, noe som antageligvis er for ambisiøst for Forvaltergården som ikke har fast bemanning gjennom året. Men å tilby omvisninger om sommeren kan være en god ide og et stort løft, spesielt hvis omvisningene er av «dramatisk» art der man blir tatt imot av «apotekeren» eller en «lærling» som på underholdende måte forteller om hverdagen i apoteket og involverer publikum på interaktiv måte.

Det burde også innredes et hjørne der publikum kan lage piller eller få demonstrert pilleproduksjon – noe som har blitt praktisert av Jernverksmuseet for en del år tilbake. En annen interaktiv stasjon kan være at publikum får selv lage en individuell teblending mot enkle skavanker (magetrøbbel, stress osv.) som man får lov å ta med seg.

Etter at et godt konsept er utarbeidet i detalj bør utstillingen tilpasses, noe som også vil innebære bedre belysning (spots).

Forvaltergårdens og Tvedestrandts historie

Tvedestrand By har en interessant og spennende historie som burde formidles i en eller annen form. I dag står det i 1. etasje en informativ utstilling om «Tvedestrand i 1000 år» fra 2008. Som tidligere nevnt fungerer denne utstillingen bra, men oppleves teksttungt og litt «gammeldags». Det foreslås å fjerne denne utstillingen.

Utover det har det i forbindelse med Byløft-prosjektet i 2013 blitt opprettet en «kultursti» gjennom sentrum med 32 stasjoner. Hver stasjon består av et eller flere skilt der man kan se gamle foto og lese om stedet eller byggets historie. Noen av stasjonene er forsvunnet eller mangler vedlikehold. Det er også knyttet en webside «kulturstien.no» til vandringen der publikum kan lese enda mer om hver enkel stasjon. Tekstene er informative og fyldige, samtidig er de skrevet i «leksikalsk» språk, det vil si beskrivende og ikke fortellende og kan derfor oppleves litt tungt å lese.

Det foreslås å lage et nytt tilbud for byvandring gjennom sentrum med audio- eller videostasjoner slik mange byer allerede har, helst i forskjellige språk. Det er viktig at formidlingen er spennende, evt. dramatisert med skuespillere. Et godt eksempel er byvandringen gjennom Grimstad der man kan se små dramatiserte filmsnutter ved ulike stasjoner. Dette må utarbeides av reiselivsaktører, kommunen, evt. Tvedestrand by, og det vil være viktig med tydelig avklart prosjekteierskap og -vedlikehold over årene.

På denne måten vil historiefortellingen om Tvedestrand by være godt ivaretatt. Fortellinger og hendelser som ikke får plass i byvandringen kan vurderes å fortelles andre steder (skilt på stedet der hendelsen foregikk).

Forvaltergården vil være én av stasjonene i byvandringen og selv fortelle om lokalhistorie via Kramboden, apoteket og Frøja-utstillingen.

Kunstrommet

Utstillingsrommet med «Tvedestrand i 1000 år» kan i fremtiden bli brukt som kunstrom. Kunstrommet skal være en plattform for visuell samtidskunst fra Tvedestrand og

regionen. Det skal være et bredt spekter som favner både profesjonelle utøvere, hobbykunstnere og kulturskoleelever slik at ulike former, stadier og måter å drive med visuell kunst på er representert. Det foreslås følgende driftsmodell for kunststrømmet:

- **Profesjonell kunst: Minst én utstilling per år**

Det vises minst én kunstutstilling hver sommer av en profesjonell kunstner som har tilknytning til Tvedestrand eller regionen.

Her kan man med fordel inngå et samarbeid med Agder Kunstsenter (AKS) som i et møte med kommunen har signalisert interesse for dette. AKS er et kompetansesenter innen visuell kunst med hovedkontor i Kristiansand og drifter bl.a. galleriet Kunstpunkt Lista. Kunstsenterets primære oppgave er visning og formidling av norsk samtidskunst, med hovedfokus på kunstnere med regional forankring⁵.

Agder Kunstsenter vil ikke kunne bistå med midler, men kan gi råd og hjelpe med følgende:

-Utlysning av utstillingsmulighet og utvalg av kunstner

-Markedsføring: Tvedestrand kommune tar seg av lokal markedsføring, Agder Kunstsenter av regional markedsføring.

-Agder Kunstsenter bistår generelt som rådgiver for Tvedestrand kommune i å etablere kunstgalleri i Forvaltergården.

Kunstgallerier pleier å ha veldig ulike former for tilbud overfor kunstnerne. Mens noen tilbyr utstillingsmulighet/galleristed pluss honorar/vederlag, så er det andre som kun har et rom der kunstneren selv må utstille verkene sine og gjøre alt selv.

For Forvaltergården foreslås det en form der kunstneren ikke får vederlag og må hjelpe med å få utstillingen på plass, men ellers ikke har noen utgifter eller arbeid med markedsføring, vernissasje, bemanning under åpningstid osv. og får lov å selge kunsten sin. Evt. at man i tillegg kan tilby kunstneren å bo gratis i 2. etasjen i Forvaltergården (se lengre nede).

- **Hobbykunst: Minst én utstilling per år**

Med hobbykunst menes det kunst som ikke utgjør hovedlevebrødet eller -satsingen til den som lager kunsten. Dette kan være vanskelig å definere og det må opprettes en fair og transparent måte hvordan kunstnerne blir valgt ut. Det kan tenkes at man enten utlyser muligheten for å utstille eller oppretter en komité som velger ut en passende kunstner. Det skal være minst én utstilling per år av en lokal kunstner.

- **Kulturskoleutstilling**

Kulturskolen skal kunne bruke rommet til sine utstillinger, f.eks. før jul og før sommerferien. Det kan tenkes at utstillingen om sommeren blir hengende en uke til når museet er åpent. Før jul kan utstillingen kombineres med «åpent hus» og andre arrangementer i forbindelse med juleaktiviteter i sentrum.

⁵ [Forside - Agder Kunstsenter](#)

- **Kunstkomité**

Det vil være en fordel å etablere en lokal kunst-ressursgruppe som kan bestå av lokale kunstnere/kunstgallerier. Denne komitéen kan bistå under utstillingen med AKS, med utvalg av hobbykunstner osv.

Fröia-utstilling

Fröia-utstillingen foreslås å opprettholde inntil videre og prioritere de andre rommene først.

Åpningstid

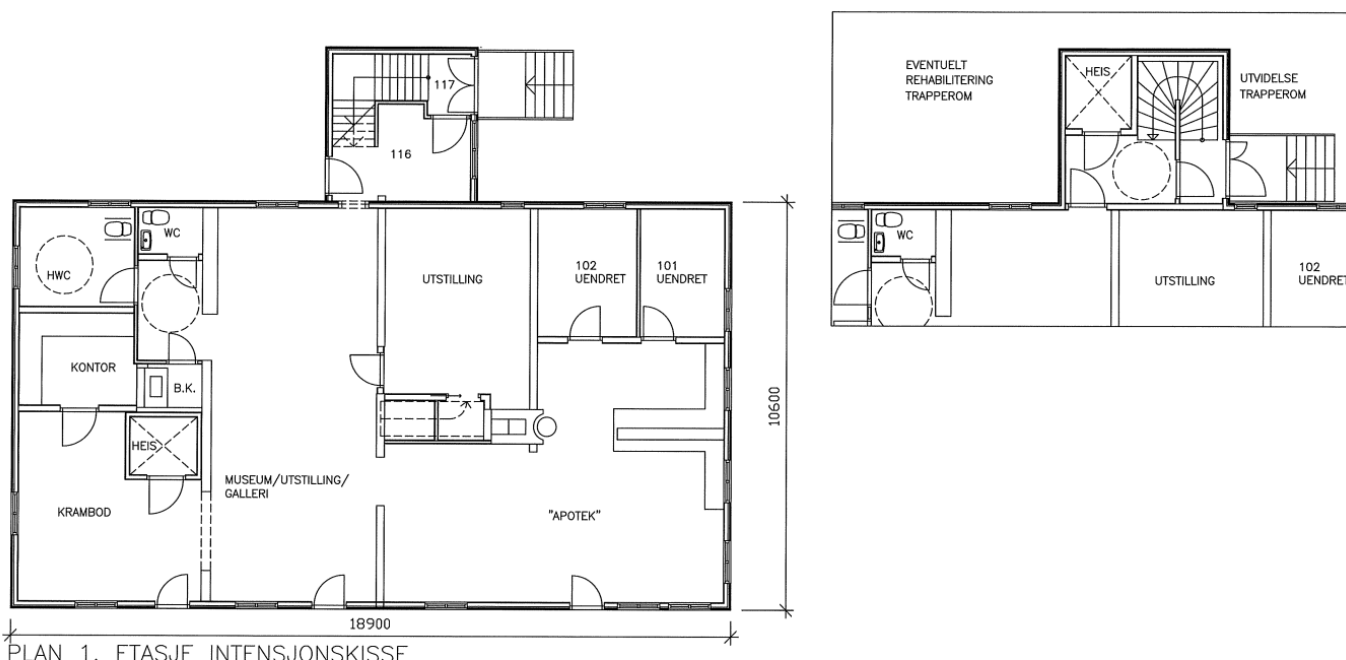
Det er nok urealistisk å se helårsdrift i 1. etasjen. Men i tillegg til sommerferien (8 uker) kan man tenke seg en viss drift i ferien ellers, før jul, ved helligdager (pinse).

Bygningsmessige tilpasninger 1. etasje

- **Universell utforming:** Inngangen til Kramboden bør få en rampe, og alle terskler i 1. etasje bør fjernes eller tilpasses.
- **Heis:** Heis kan bygges f.eks. som løfteplattform som forbinder 1. etasje med kjelleren og evt. 2. etasje.

Heis kunne også bli plassert i tilbygget, men da måtte det bli revet og gjenoppbygget i en bredere utgave. Dette er ikke ønskelig fra et kulturminnevern-perspektiv.

- **Toalett:** HC-WC og vanlig WC.

PLAN 1. ETASJE INTENSJONSKISSE

NB: ALLE MÅL MÅ SJEKkes PÅ STEDET!

Intensjonsskisse 1. etasje Forvaltergården. Tegning til høyre viser en variant med heisplassering i tilbygget. Tegning: Arkitekt Stokkebokjær AS

2. etasje: Kunstnerbolig, utleieleilighet

Denne etasjen byr på en del utfordringer:

- ingen universelt utformet tilgang
- ingen rømningsvei annet enn gjennom trappehuset
- manglende bad og kjøkken
- dårlig isolert, bare panelovn som oppvarming

Dersom denne etasjen skal gjøres permanent tilgjengelig for publikum, må det etableres heis i trappehuset. Rommene kan i sin nåværende form brukes som utstillingsrom – et behov som vil være dekket med kunstrommet i 1. etasje.

Det foreslås derfor å bruke etasjen som kunstner- eller forfatterleilighet i den varmere årstiden (f.eks. mai til september), et enkelt bosted med atelier/ skrivestue. Som tidligere nevnt kan tilbud om å bo i Forvaltergården være en del av en «pakke» der kunstneren kan bo gratis og utstille sine verk på kunstrommet.

Et alternativ er å leie etasjen i sin helhet ut til en leietaker. Fordelen med det er at det skaffer inntekt og at huset er i det minste delvis oppvarmet og i bruk hele året.

Kjelleretasjen: Kafé og serveringsdel

Servering har vært en del av Museumshaven i over 20 år. Det å kunne servere mat til gjestene som sitter i hagen om sommeren, og alkohol til publikum som nyter et kulturarrangement er et stort pluss og øker opplevelsen enormt.

Det er delte meninger om servering i Museumshaven i det hele tatt kan være lønnsomt (og da er det kun snakk om de 8 ukene om sommeren). I forbindelse med prosjektet ytret seg flere aktører i serveringsbransjen i Tvedestrand om at de mener det er mulig å drifte lønnsomt.

Forutsetning for vellykket kafé- og pubdrift er gode fasiliteter og god infrastruktur. Det manglet i alle år et moderne og praktisk kjøkken i Forvaltergården, noe som absolutt må være på plass dersom man ønsker å fortsette med servering. I prosjektet vurderte man ulike løsninger for plassering av kjøkken og kafédrift:

- **Variant 1:** Kjøkkenet i 1. etasje bak apoteket og kafédrift ved dårlig vær i selve apoteket som da vil bli mer staffasje enn utstilling.

Ulempen er at all betjening i hagen har en lang og kronglete vei fra 1. etasje via trappehuset ned i hagen og opp igjen. Det forutsetter også at trappehuset må settes i stand for å få dette til fordi den eksisterende trappen ned i hagen er for bratt og farlig. Sanering av trappehuset vil være kostbart og utfordrende i forhold til kulturmiljøet. Det frarådes derfor det å satse på nytt tilbygg med heis.

Variant 2: Kjøkkenet og all servering foregår kun i kjelleretasjen. Fordelen er at alt vil ligge på samme plan, det er kort vei ut i hagen, og med 2 nye innganger fra kjeller ut i hagen på nordvestfasaden vil kjelleren bli mye lysere. Det vil dessuten ikke oppstå noen konflikt mellom museums- og serveringsdelen når de to delene holdes adskilt.

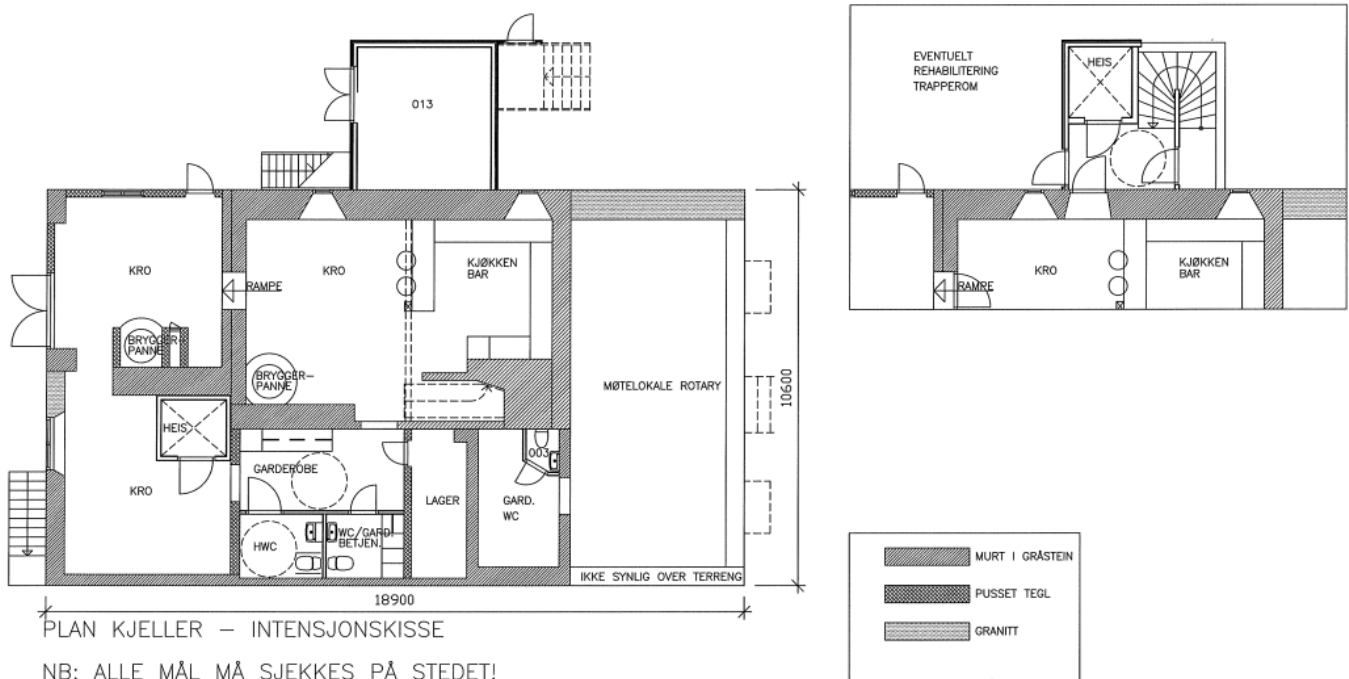
Kjelleren kan transformeres til pub med kjøkkenet som skissen nede viser. Det vil være 3 rom der ca. 30 gjester kan oppholde seg. Pub i kjelleren betyr at servering vil være uavhengig av været.

Selve kjelleren med tilkomst til hagen vil kunne tilrettelegges for rullestolbrukere. Det vil imidlertid ikke være rullestoladkomst til kjelleren/hagen fra gata ettersom Hotellkleiva og rampen fra kleiva og opp til hagen er for bratt for å tilfredsstille stigningskrav for rullestol. Det kan gjøres noen tiltak på rampen fra Hotellkleiva som i noe grad bedrer forholdene, men stigningen vil uansett bli for bratt til å tilfredsstille kravene (se for øvrig neste avsnitt om hageområdet).

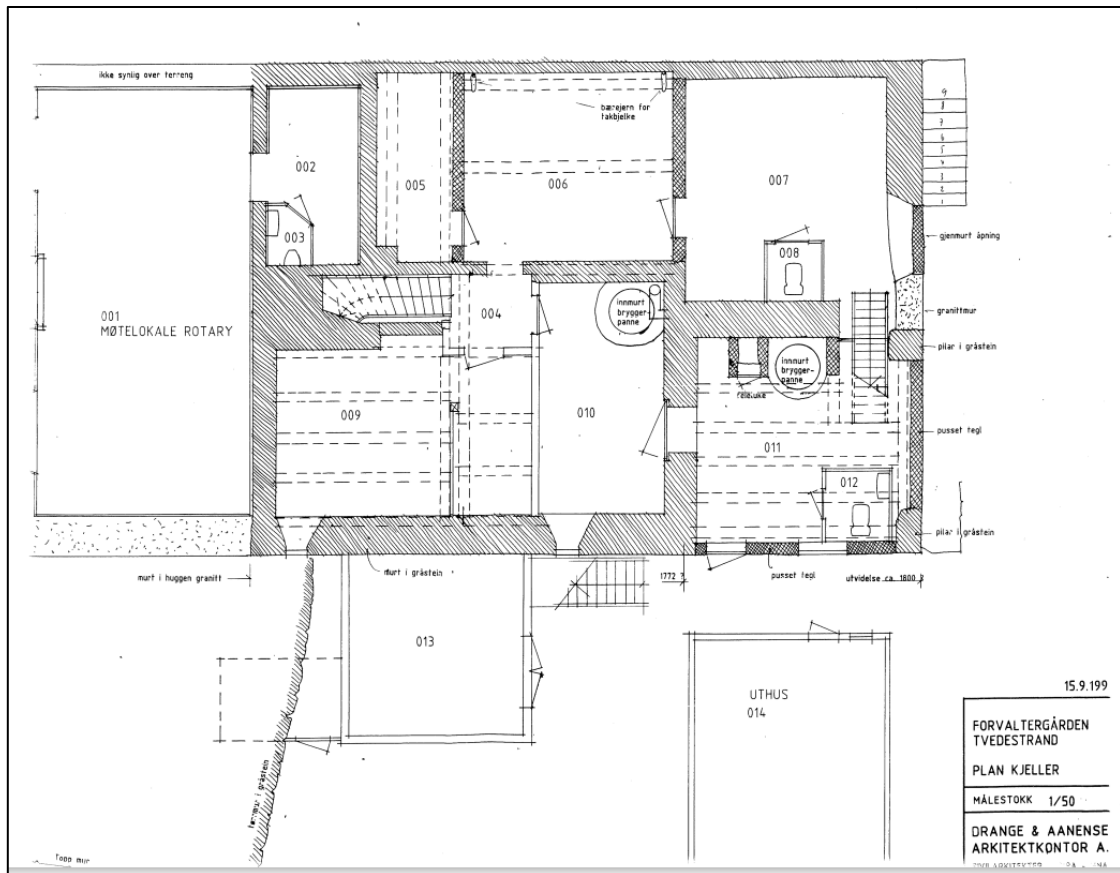
En mulig løsning for å ivareta rullestoladkomst til hagen, kan være å installere heis inne i bygget som forbinder 1. etasje med kjelleren/hagen. Rullestolbrukere vil da kunne komme seg inn i bygget fra Hovedgata, for deretter å ta heisen ned til kjellerplanet (se plantegning nede).

Kjelleren kan være i drift gjennom sommeren i regi av en serveringsvirksomhet som kommunen eller Næs Jernverksmuseum inngår en leiekontrakt med. Museumshaven vil inngå i leieavtalen. Utenom sommersesongen kan lokalet leies ut til festligheter, feiring el.l.

Dersom man vil gå for denne varianten må det sjekkes både mulig bruksendring og avklares med arbeidstilsynet om planene oppfyller arbeidsmiljølovens krav. Dersom det ikke oppstår noen uoverkommelige hindringer i forbindelse med det, anbefales det å gå for variant 2.

Intensjonsskisse kjeller Forvaltergården. Tegning til høyre viser variant med heisplassering i tilbygget.
 Tegning: Arkitekt Stokkebokjær AS

Plantegning kjeller Forvaltergården i dag. Tegning: Drange & Aanensen

Museumshaven: Universelt utformet oase

Som nevnt tidligere har kommunen brukt betraktelige summer for å legge til rette Museumshaven slik den er i dag med terrassering, fine sitteplasser og scene. I dette prosjektet har kommunen fått hjelp av landskapsarkitekt Siri Skagestein i Agder fylkeskommune som laget en plan og anbefalinger for hagens utvikling. Endelige planer for hagen må kvalitetssikres og godkjennes av kulturmiljømyndighet i Agder fylkeskommune.

- **Universell utforming:** Lage en mest mulig universell utformet tilgang og gangvei gjennom hagen. Inngangen blir fra Hotellkleiva som i utgangspunktet er for bratt ifølge forskriftene for rullestoltilgang, men med et annet dekke – f.eks. som i Hovedgata storgatestein og granittheller – vil det være enklere å komme opp. I selve hagen bør det legges en del villskifer der gress kan vokse imellom, samtidig som alle trinn oppheves og erstattes med ramper som tar høydeforskjellen.

Videre bør man se på muligheter med ledelinjer langs stien for at personer med synshemming kan orientere seg. Også belysning vil være et tema.

Illustrasjonsbilde for villskiferbruk.

Oppe: Hovedgata

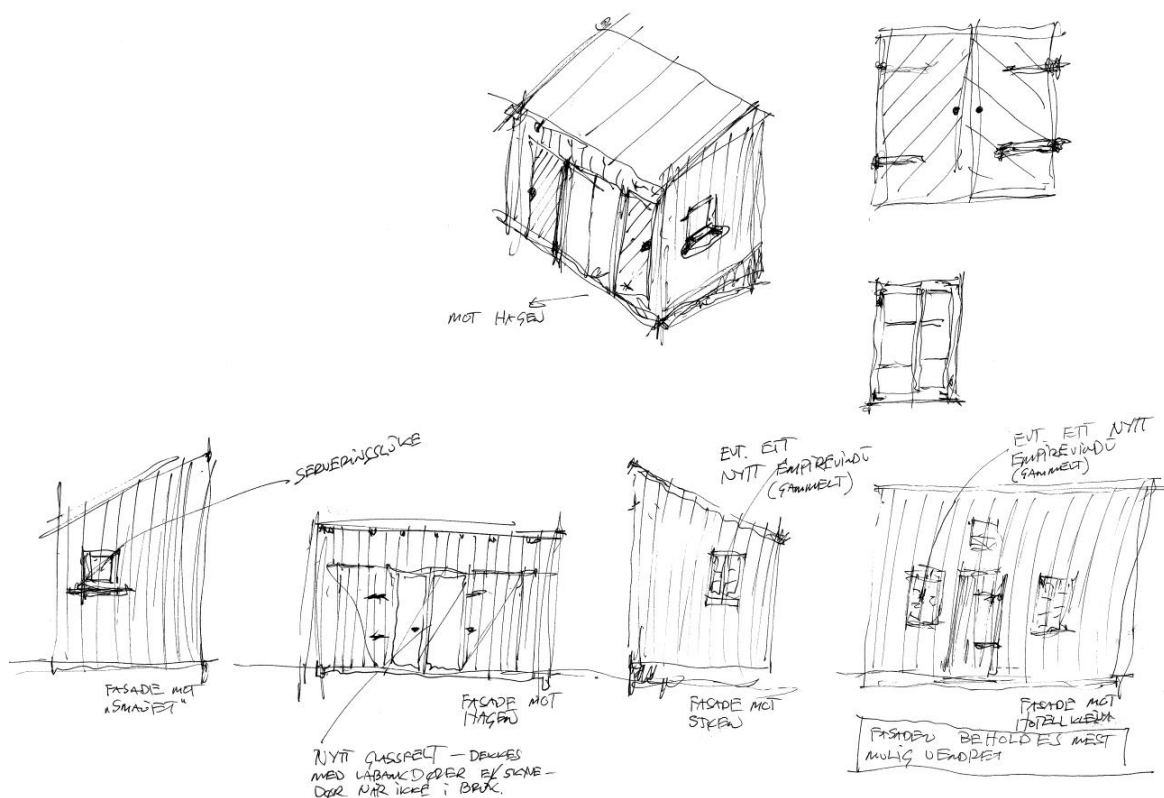

Høyre: Inngangen til Museumshaven fra Hotellkleiva

Forslag for Museumshaven med universell utforming. NB! Adkomsten fra Hotellkleiva vil ikke tilfredsstille krav til stigning for rullestol. Tegning: Siri Skagestein

- **Scene:** Scenetaket har vært et problem i flere år. Det anbefales at nåværende scenetak erstattes med en slags pergola eller kun fire stolper i hvert hjørne og bruker en mobil seilduk som tak. Duken kan settes opp etter behov.
- **Uthuset:** Uthuset utgjør en viktig del av kulturmiljøet og skal bevares (anbefaling fra Agder fylkeskommune). For å få mer lys inni uthuset, f.eks. når man ønsker å bruke det som del av serveringsvirksomheten, kan man f.eks. erstatte den ene døren mot scenen med en skyvedør og sette inn 1-2 tidsriktige vinduer: Et vindu på fasaden mot Hotellkleiva og et til på sørøstfasaden der det er vinduer i dag. Konkrete tiltak på uthuset skal avklares nærmere med fylkeskommunens som regional kulturmiljømyndighet.

Skisser for uthuset: Plassering av nye vinduer og annen dør.
Tegning: Diderik Cappelen

Tiltak, kostnader, finansiering og anbefalinger

I dette avsnittet gis det en oversikt over alle tiltak med prioritering, hvis mulig kostnadsvurdering og finansieringsforslag.

Tiltak for organisering (alle i regi av kommunen)

Tiltak	Kommentar	Kostnad	Tidspunkt
Kommunen avklarer vegen videre med Næs Jernverksmuseum: Ny avtale, fordeling av ansvar og	En slik avklaring er forutsetningen for alt som		Januar 26

roller, avklare tiltak, prioriteringer, finansiering.	skal skje videre i Forvaltergården.		
Sette opp ny avtale mellom Tvedestrand kommune og Næs Jernverksmuseum. Vedtak i kommunestyret.	Det må vurderes om det ikke skal settes opp en ny avtale som omtaler både kommunens generelle støtte til museet og samarbeidet i henhold til Forvaltergården. Da ville alt samarbeid og kommunal støtte være samlet i én avtale.	Det foreslås at kommunen setter av 100 000,- årlig som driftstilskudd til Forvaltergården fra 2028 av.	Innen april 26
Møte med frivillige lag som har en interesse i Forvaltergården. Avklare muligheter for venneforening.	Historielaget, Furøyas Venner, Rotaryklubben, Kulturföreningen, Tvedestrand By, Bokbyen osv.		Januar 26
Inngå samarbeidsavtale med Agder Kunstsenter			Innen juni 26
Opprette kunstressursgruppe	Oppgave til gruppen er å definere utstillere som faller under «hobbykunstnere».		Innen juni 26
Avtale med Kulturskolen om bruk av kunstrom for sine utstillinger			2026

Alle tiltak og forslag som følger, forutsetter at det er inngått en ny samarbeidsavtale mellom Tvedestrand kommune og Næs Jernverksmuseum.

Tiltak Krambod

Tiltak	Kommentar	Kostnad	Tidspunkt
Kartlegge samlingen og identifisere objekter som man ønsker å utstille videre.	Det eksisterer en analog katalog over en stor del av samlingen.		2026
Kartlegge mulig leverandør/ butikk som ønsker et samarbeid.	Dette må være en butikk som er spesialisert i kolonialvarer, kjøkkenredskap/interiør. Avklare om kommunen eller museet inngår en avtale.		2026
Lage rampe inn til Kramboden	Kommune og museum i samarbeid.		2026
Lage detaljert plan for oppussing og fornying av Kramboden	Dette burde skje i samarbeid med leverandør/ butikk.		2026
Pusse opp Kramboden etter plan	Her må det avklares hvor mye som kan utføres av kommunen eller museet. Ny belysning.	Materialkostnader: 30 000,-	Vinter 26/27
Formidling av Kramboden(e)s historie	Dette må avstemmes med apotekets formidling. Ideelt	Avhengig av valgt formidlingsmetode. Stipulert	2026/2027

	sett lage dramatisert video- eller audioformidling.	pris 500 000,- for en «videoløype» med 10 stasjoner.	
Åpning ny Krambod			Sommer 2027

Ansvar: Tiltaket burde være et samarbeid mellom kommunen og museet og involvere frivillige.

Finansiering: Dersom tiltakene kan utføres av kommunens eller museets ansatte, er dette et tiltak som ikke koster mye (maling, litt ny dekorasjon, ny belysning). Det kan dekkes enten med ekstern finansiering (gave fra bankene) eller med kommunale driftsmidler.

Formidlingen må påregnes. Det beste vil være å utarbeide en video- eller audioløype med f.eks. 10 stasjoner slik Grimstad Museene har og der Kramboden vil være én stasjon og de andre stasjonene foregår i apoteket, evt. også andre steder i Forvaltergården. Les under apotekets tiltak mer om finansiering.

Tiltak Kunstrom

Tiltak	Kommentar	Kostnad	Tidspunkt
Fjerne eksisterende utstilling, tilbakelevering utleide gjenstander	Be historielaget om hjelp.		Høst 2026
Identifisere mulige oppussingsbehov	Dette kan være belysning. Rommet bør males, men det må avstemmes med første utstillingen som skal vises.	Må avklares	Høst 2026
Samarbeid med Agder Kunstsenter om første utstilling i 2027	Kostnadene vil være for transport, maling, åpning, plakater, markedsføring.	30 000	Fra sommer 2026 av
Samarbeid med kunst-ressursgruppe om første hobby-utstilling		5000	Fra sommer 2026 av
Samarbeid med kulturskolen om kulturskoleutstilling			Vinter 2027
Åpning kulturskoleutstilling			Juni 2027
Åpning utstilling med Agder kunstsenter			Juli 2027
Åpning hobbykunstutstilling			August 2027

Ansvar: Kunstrommet vil være et kommunalt prosjekt, men er avhengig av at museet tar seg av bemanning under åpningstidene om sommeren.

Finansiering: Kunstrommet vil være et tiltak som er lett å få til uten store kostnader. Evt. kan det inngås en flerårig avtale med en av bankene for årlig støtte 30 000,- til kunstrommet.

Tiltak Apotek

Tiltak	Kommentar	Kostnad (eks mva)	Tidspunkt
Kartlegge samlingen sammen med fagekspert.	Invitere Norsk Farmasihistorisk selskap og lokale farmasøyter til synfaring.	Ingen kostnad dersom det blir utført av kommunen eller museet i samarbeid med frivillige fagkyndige	2026
Lage detaljert nytt formidlingskonsept	Definere innholdet som skal formidles og hvordan den skal formidles (tekster, bilder, stasjoner med video- eller audioformidling osv.)	Ingen kostnad dersom det blir utført av kommunen eller museet i samarbeid med frivillige fagkyndige	2026

Lage scenografisk utstillingskonsept: Plassering av objekter, belysning, fargevalg	Dette burde utføres av profesjonell scenograf. Evt. kan KUBENS scenograf/designer lånes eller kjøpes for dette.	100 000	Vinter 26/27
Lage video- eller audioguide	Dette burde utføres av en profesjonell leverandør som utarbeider det i samarbeid med oppdragsgiver.	Ca. 500 000	2027
Utarbeide omvisning i dramaform	Skal tilbys fra 2027 av	Ingen kostnad dersom det blir utført av kommunen eller museet i samarbeid med frivillige fagkyndige	2026/2027
Åpning nytt apotek			Sommer 2027

Ansvar: Tiltaket kan være et samarbeid mellom kommunen, museet og frivillige farmasøyter som bistår med sin kunnskap.

Finansiering: For å oppnå en profesjonell utstilling, bør det involveres både eksperter innen scenografi/design og podcast- eller videoutviklere. Det må høres med KUBEN om designer der kan være behjelpelig.

Når det gjelder stasjoner med video og/eller audio så varierer prisene for dette veldig, og det må hentes inn anbud. For en løype med 10 stasjoner må man nok kalkulere ca. 500 000,-.

Apoteket vil bli eget prosjekt som det må jobbes for å få finansiert. Følgende ordninger/finansieringskilder kan være aktuelle:

- Riksantikvaren: Verdiskaping på kulturmiljøområder
- Eckbos Legat
- Prosjektmidler til museer og samlinger i Agder
- Apotekforeningen
- Banker/sponsing via lokale firmaer.

Hvis det viser seg vanskelig å få finansiert en løype, så kan dette utsettes til senere og man velger tradisjonell formidling med tekst/bilder, evt. at man satser sterkere på omvisninger.

Byggetekniske tiltak og endringer innvendig i Forvaltergården

Tiltak	Kommentar	Kostnad	Tidspunkt
Nye toaletter i 1. etasjen	Dette er en kommunal oppgave som kommunen må innarbeide i sitt budsjett.	Må avklares	2027

Ombygging av kjelleretasjen som skissert tidligere.	Tiltaket forutsetter godkjent bruksendring og godkjenning av tiltakene gjennom byggesaksavdeling og arbeidstilsynet.	Må avklares	2027
Nytt bad og enkelt kjøkken i 2. etasje	Det kan utsettes inntil videre.	Må avklares	2028?

Ansvar: Kommunalt ansvar.

Finansiering: Tiltakene i 1. og 2. etasje må innarbeides i det kommunale budsjettet.

For kjelleren må det lages egen finansieringsplan der det blir satset på et samarbeid mellom kommunen og private aktører som kan bidra med støtte i form av arbeidstid, materiell el.l. For bruksendring og søknad byggesak må det kalkuleres med ca. 20 000,-.

Byggetekniske tiltak utvendig i Forvaltergården

Tiltak	Kommentar	Kostnad (eks mva)	Tidspunkt
Lage vedlikeholdsplan	Kommunen bør lage vedlikeholdsplan på grunnlag av Sollie Bygg sin tilstandsanalyse		
Utføre mindre vedlikeholdstiltak som anbefalt av Sollie Bygg	Dette omfatter fundament, dører, vinduer, trapper osv. (ikke tilbygget).	Materiell: Ca. 200 000,-, men her må det ses hva kommunen selv kan utføre. Arbeidstiden er stipulert til ca. 40 t.	2026 og 2027
Tilbygg	Av kulturmiljømessige hensyn anbefales det å renovere tilbygget istedenfor å ta det ned og bygge det opp på nytt. Det ble sett på mulig heis i trappehuset, men det vil ikke la seg realisere i eksisterende tilbygg, derfor frarådes det å planlegge heis der. Alle tiltak må uansett avklares med fylkeskommunen som regional kulturminnemyndighet.	Reparasjon: Ca. 600 000 Nytt tilbygg: 1,8 mill	2027

Ansvar: Kommunalt ansvar.

Finansiering: Sollie Bygg beregnet kostnadene for alle tiltak som de anbefaler. De mindre tiltakene må sees på og vurderes om kommunen kan utføre dette selv innen eksisterende budsjett.

Tilbygg: Dette tiltak har muligens sjanser å få støtte fra Stiftelsen UNI. Som tidligere nevnt ved Rådhuset, så gir stiftelsen vanligvis ikke tilskudd til kommuner, men gjør unntak. Det bør sees på om flere tiltak kan «pakkes» inn i søknaden (f.eks. utstillingsbelysning).

Veien videre for alle byggetekniske tiltak

Kommunen lager vedlikeholdsplan og planlegger finansiering. Alle tiltak bør være gjennomført innen 2027.

Andre tiltak i bygningen

Tiltak	Kommentar	Kostnad	Tidspunkt
Rydder ut alle lagre i 1. etasje, kjelleren og i hagen.	Det er flere lagerrom i 1. etasje og i kjelleren der det har samlet seg et stort antall med gjenstander. Det må kartlegges hva som eies av hvem, hva som tilhører skolens samling og hva som kan kastes.		Vår 2026

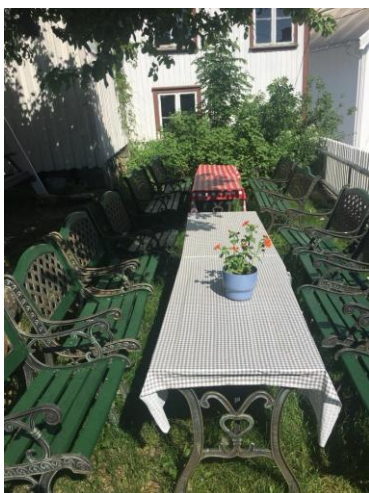
Ansvar: Kommunalt ansvar i samarbeid med Næs Jernverksmuseum, Historielaget og Linn Rasmussen som har drevet Museumshaven de siste årene.

Tiltak Museumshaven

Tiltak	Kommentar	Kostnad (eks mva)	Tidspunkt
Oppgraderer hagen som foreslått i denne rapporten: -universell utforming -renovere scenen -oppgradering uthuset med dør/vinduer -evt. flere små tiltak som kan bidra til å øke hyggen.	Det foreslås å lage et eget prosjekt i kommunal regi. Alle prosjekttiltak må avklares i detalj, avklare hva kommunen selv kan utføre og hva som må kjøpes inn (villskifer, seilduk osv.).	Ca. 500 000	2026/2027
Lage komité for å planlegge arrangementer gjennom sommeren / året. Arrangementene skal så gjennomføres etter planen.	Det er ønskelig at Museumshaven blir brukt så mye som mulig til arrangementer. Det foreslås et samarbeid mellom kommunen, museet, lag, organisasjoner og private aktører.		Vinter 2026

Ansvar: Kommunalt prosjekt i samarbeid med Næs Jernverksmuseum og andre aktører.

Finansiering: Søke stedsutviklingsmidler (fysiske tiltak) hos Agder fylkeskommune i 2026. Det er mulig å søke om maks 500 000,-. Ingen krav til egenandel.

Museumshaven har vært en kulturell møteplass og oase i over 20 år

Foto: Linn Rasmussen

Oppsummering tiltak Forvaltergården

Tiltak	Kostnad	Finansiering	Ansvar	Tid
Ny avtale mellom kommunen og Næs Jernverksmuseum			Kommune	2026
Rydder opp i alle lagerrom i hele huset			Kommune/Næs Jernverksmuseum	2026
Lage byggeteknisk vedlikeholdsplan og gjennomføre de mindre tiltak	Ca. 400 000 (ved ekstern leverandør)	Kommunalt budsjett	Kommune	2026 2027 2028
Prosjekt «tilbygg»	Ca. 600 000 (ved ekstern leverandør)	Stiftelsen UNI	Kommune	2026 2027
Prosjekt «Oppgradering Museumshaven»: Universell utforming, fornying uthus, seilduk over scene.	500 000	Stedsutviklingsmidler Agder fylkeskommune (fysiske tiltak)	Kommune	2026 2027
Prosjekt «Kunstrom»: Fjerne utstillingen «Tvedestrand i 1000 år» og inngå samarbeid med	Ingen kostnader		Kommune	2026 og fortløpende

Agder Kunstsenter. Visa ulike kunstutstill				
Prosjekt «Krambod»: Inngå samarbeid med butikk, pusse opp Kramboden.	20 000 + arbeidstid til kommunalt ansatte		Kommune i samarbeid med Næs J.	2026 2027
Prosjekt «Apoteket»: Formidlingskonsept, finansieringsplan og realisering	Ca. 600 000	Riksantikvaren, Eckbos Legat, Agder fylkeskommune, Apotekforeningen, sponsorer osv.	Kommune i samarbeid med Næs J.	2026 2027 2028
Prosjekt «Kjellerpub»: Oppgradere kjelleren med kjøkken, toalett og sitteplasser.	Må avklares	Må avklares	Kommune	2026-2028
Prosjekt «toalett i 1. etasje»	Må avklares	Innarbeide i kommunalt budsjett	Kommune	2027
Prosjekt leilighet for kunstner eller til utleie i 2. etasjen: Bad, kjøkken, oppvarming	Må avklares	Må avklares	Kommune	2028

Framtidige inntekter per år

Dersom Forvaltergården blir fornyet som skissert i rapporten, åpner seg følgende inntektskilder:

- **Leieinntekt fra serveringsvirksomhet** gjennom sommeren (2 – 4 måneder). Antatt 10 000,- månedsleie vil resultere i 20 – 40 000,- inntekt.
- **Billettinntekt:** Når utstillingene er fornyet vil det være innenfor å kreve billettinntekt. Antatt 500 voksne besøkende med 100,- billettkostnad gir 50 000,- inntekt. I tillegg kan det være omvisninger som man kan ta betalt for.
- **Utleie pub til private selskap:** Antatt 10 gangers utleie i året x 3000,- gir 30 000,-
- **Utleie leilighet i 2. etasje:** 12 x 10 000,- = 120 000,-
- **Provisjon av salget i Kramboden:** 20 000,-.

Totalt kan det med andre ord være en mulighet å tjene inn ca. 200 000,- per år.

5. Prosjektregnskap

Utgifter	Regnskap eks mva	Budsjett (eks. mva)	Differanse fra budsjett
Prosjektledelse (150 t à 500,-)	75 000	75 000	0
Prosjektmedarbeid (120 t à 500,-)	60 000	60 000	0
Møter/workshops (bevertning, material)			
<i>Kake for workshop Rådhus 11.11.24</i>	781,04		
<i>Drikkevarer workshop Rådhus 11.11.24</i>	762,77		
<i>Lunsj 25.9.2025 møte om Forvaltergården</i>	435,2		
<i>Fargeprøver Tvedestrand Interiør</i>	743		
Total	2722,01	10 000	7 278
Eksternt firma innen stedsutvikling	0	80 000	80 000
Ekstern faglig ekspertise innen arkitekturhistorie, interiør og akustikk			
<i>NIKU undersøkelse interiør og anbefalinger</i>	50 000		
<i>Akustikkmåling Agder Musikkråd</i>	18 000		
<i>Akustisk forprosjekt Brekke & Strand</i>	70 000		
<i>Interiørrådgivning Design Salong AS</i>	10 000		
<i>Interiørrådgivning Ida Monrad Haugen</i>	2 500		
<i>Interiørrådgivning Janne Lindland</i>	40 000		
Total	190 500	0	-190 500
Byggfaglig tilstandsanalyse for begge bygg			
<i>Tilstandsanalyse for Rådhuset og Forvaltergården Sollie Bygg AS</i>	25 000		
Total	25 000	40 000	15 000
Arkitektassistanse og -tegninger for nye tiltak			
<i>Arkitekttjenester Jan Erik Stokkebokjær</i>	10 000		

Total		10 000	50 000	40 000
Kostnadsvurdering for nye tiltak på begge bygg				
<i>Kostnadsvurdering Sollie Bygg AS</i>	<i>10 000</i>			
<i>Kostnadsvurdering Multiflis</i>	<i>4012,5</i>			
Total		14 013	20 000	5 988
Total		377 235	335 000	-42 235

Finansiering		Regnskap	Budsjett	Differanse
Egeninnsats Tvedestrand kommune		135 000	135 000	0
Kulturrom støtte akustikkmåling		9 000	0	9 000
Kulturrom støtte akustisk forprosjekt		35 000	0	35 000
Støttebidrag Agder fylkeskommune		198 235	200 000	-1 765
Total		377235	335 000	42 235

Kommentar til regnskapet:

Utgifter: Egeninnsats fra kommunen er identisk med budsjettet.

Møteutgifter var en del mindre enn planlagt.

Den største endringen skjedde i forhold til å engasjere et eksternt firma innen stedsutvikling. Det ble vurdert som unødvendig å bruke en stor del av prosjektmidlene for et oppdrag som kommunen kan utføre selv. Dessuten kunne disse midlene så prioriteres for å hente inn fagekspertise på flere felt:

- arkitekturhistorie
- akustikk
- interiørrådgivning

Arkitekttjenester fikk kommunen i stor grad som dugnadsinnsats av Jan Erik Stokkebokjær som underveis laget mange skisser og tegninger av Forvaltergården.

Resten av utgiftene gikk i stor grad som planlagt.

Inntekter: Underveis i prosjektet dukket opp muligheten å søke midler hos Kulturrom som så ga støtte 44 000,- til akustikkmåling og akustisk forprosjekt. Dette var ikke med i det opprinnelige budsjettet.

Agder fylkeskommune ga i 2024 tilsagn 165 000,- fra den fylkeskommunale tilskuddsordningen «stedsutviklingsmidler». Dessuten tildelte fylkeskommunen prosjektet 35 000,- som kommer fra Kommunal- og distriktsdepartementet og er øremerket til kompetanseheving knyttet til universell utforming i planleggingsprosesser.

Det må dessuten nevnes at Agder fylkeskommune støttet prosjektet med kompetanse på følgende måte:
-2 representanter deltok aktivt i prosjektgruppen, ved workshops

og synfaringer

-Representanter fra kulturarvavdelingen deltok på workshops og befaringer

-Landskapsarkitekt Siri Skagestein utarbeidet hageplan for Forvaltergården.

TAKK

Til slutt rettes en stor takk til alle som bidro til prosjektet, spesielt Agder fylkeskommune, Jan Erik Stokkebokjær, Næs Jernverksmuseum og prosjektgruppen!

6. Vedlegg

Oversikt over vedlegg:

- 1) Referat intern workshop om Rådhuset og Forvaltergården 24.9.2024**
- 2) Referat åpen workshop om Rådhuset 11.11.2024**
- 3) Rapport NIKU om Rådhusets arkitekturhistorie og interiør**
- 4) Akustikkrapport for Storsal og Bystyresal Brekke & Strand**
- 5) Tilstands og tiltaksrapport med kostnadsvurdering Rådhus Sollie Bygg AS**
- 6) Tilstands og tiltaksrapport med kostnadsvurdering Forvaltergården Sollie Bygg AS**